

SIKATALOUDEN TULEVAISUUDEN ALUEELLINEN KARTOITUS

Venla Mönkkönen

Opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulututkinto

Tiivistelmä

Koulutusala Luonnonvara-ala			
Koulutusohjelma Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma			
Työn tekijä(t) Venla Mönkkönen			
Työn nimi Sikatalouden tulevaisuuden alueellinen kartoitus			
Päiväys	7.6.2010	Sivumäärä/Liitteet	58/10
Ohjaaja(t) Petri Kainulainen, Hilkka Kämäräinen, Kati Partanen ja Pirjo Suhonen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Karelia Hybrid, Pekka Eskelinen ja Tarja Surakka-Luostarinen			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Suomen sikatalous on viime aikoina ollut kovassa median pyöryksessä. Tulevaisuudessa sikatalouden haasteet näyttävät entistä suuremmilta. Oman haasteen sikataloudelle ovat antaneet uudet tukipäätökset, etenkin sika- ja siipikarjatalouden kansalliset tuet.</p> <p>Sikatiilojen määrä on viime vuosina vähentynyt ja tuotanto on keskittynyt yhä suurempiin tilakokoihin. Tällä hetkellä sikatiiloja on Suomessa noin 2 300, joista alle tuhannella tilalla on päätuotantosuuntana porsastuotanto, noin 800 tilalla sianlihantuotanto ja noin 700 tilalla yhdistelmätuotanto. EU-jäsenyyden aikana Suomessa joka toinen maatila on lopettanut sikatalouden harjoittamisen.</p> <p>Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Suomen harvojen sikatalousalueiden lähinnä Itä- ja Pohjois-Suomen sekä Kymenlaakson alueen sikatalouden tulevaisuuden tilannetta. Tutkimuksella selvitettiin, onko harvojen sikatalousalueiden sikatalousyrittäjillä tukimuutosten ja muiden ongelmien vuoksi kiinnostusta jatkaa tuotantomuotoaan vai lopettaako suurin osa tilan pidon viimeistään vuonna 2013.</p> <p>Tutkimuksessa tietoa kerättiin sähköisesti ja postin kautta lähetettävän kyselyn avulla. Kysely lähetettiin 362 sikatalousyrittäjälle, joista 89 vastasi kyselyyn. Kyselyn vastausprosentti oli 24,6 %.</p> <p>Kysely oli kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus.</p> <p>Tulosten mukaan kolme suurinta kyselyyn vastanneiden sikatalouden tuotantomuotoa olivat yhdistelmäsikala (33 %), lihasikala (32 %) ja emakko/porsastuotantosikala (27 %). Keskimäärin tiloilla oli 88 emakkopaikkaa ja 403 lihasikapaikkaa.</p> <p>Viljelijät halusivat jatkaa sikataloutta, koska viiden vuoden jatkosuunnitelma kysymykseen vastattaessa 50 % aikoi jatkaa tuotantoaan entiseen tapaan. 21 % aikoi muuttaa tuotantosuuntaa ja vain 2 % aikoi luopua tuotannosta kokonaan. 17 % kyselyyn vastanneista aikoi investoida, 9 % vähentää sikojen määrää ja 1 % perustaa yhteissikalan. Suurimmat syyt sikatalouden jatkamiseen olivat kotieläintilana säilyminen (38 %) ja yrittäjien oma ammattitaito sekä kiinnostus alaa kohtaan (37 %).</p>			
Avainsanat Sika, sikatalous, sikatalouden kannattavuus,			

Field of Study Natural Resources and the Environment	
Degree Programme Agriculture and Rural Development	
Author(s) Venla Mönkkönen	
Title of Thesis Research on the future of regional pig production	
Date 7.6.2010	Pages/Appendices 58/10
Supervisor(s) Petri Kainulainen, Hilikka Kämäräinen, Kati Partanen and Pirjo Suhonen	
Project/Partners Karelia Hybrid, Pekka Eskelinen and Tarja Surakka-Luostarinen	
<p>Abstract</p> <p>Finnish pig production has recently been in the media and in the future the challenges for pig farming seem even bigger. Challenges in pig production are given by new support decisions, particularly in the national support of swine and poultry.</p> <p>The number of pig farms has declined in recent years and production is concentrated in larger holdings. Currently, we have about 2300 pig farms in Finland. Less than one thousand farms have piglet production, about 800 pork production and about 700 a combination of pig production. During EU membership every second farm has quitted pig production in Finland.</p> <p>The goal of this study was to find out about the future of regional pig production in Finland. Mainly this study focused on Eastern- and Northern Finland and Kymenlaakso. Study investigated, whether pig farmers have an interest to continue the production or whether they would quit whole the production, at the latest by the year 2013.</p> <p>The research information was collected in electronically and by mail survey. Inquiry was sent to 362 pig farmers, of which 89 responded. The answer percentage for the inquiry was 24,6. The research was quantitative.</p> <p>The results of inquiry show that the three largest forms of pig production were combination piggery (33 %), pork piggery (32 %) and sow/piglet production piggery (27 %). The average farm had 88 sow places and 403 pork places.</p> <p>Pig farmers wanted to continue production, because 50 % planned to continue production as usual. 21 % were going to change form of rural production and only 2 % planned to quit pig production altogether. 17 % of farmers planned to invest, 9 % reduce the number of pigs and 1 % set up a joint piggery. The main reasons for the continuation of the pig production were staying livestock farm (38 %) and pig farmers own professional skills and interest (37 %).</p>	
Keywords Pig, pig production, profitability of pig farming	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	3
2 SIKATALOUS SUOMESSA	6
2.1 Sikataloutta ohjaavat säädökset ja EU-tuet Suomessa	10
2.1.1 Suomen ja Euroopan unionin eläinsuojelulait sekä olosuhdevaatimukset.....	11
2.1.2 Eläinten hyvinvointituki.....	16
2.1.3 Artiklat 141 ja 142	19
3 SIKATALOUDEN KANNATTAVUUS SUOMESSA.....	22
3.1 Porsastuotannon kannattavuus.....	25
3.2 Lihasikatalouden kannattavuus.....	27
4 TUTKIMUSAINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄ.....	29
4.1 Aineiston keruu	30
4.2 Aineiston analysointi	32
4.3 Tutkimuksen luotettavuus	33
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	35
5.1 Tilan yhteystiedot	35
5.2 Tilan perustiedot.....	35
5.3 Sikatalouden jatkosuunnitelmat ja yhteistyöhalukkuus	39
5.4 Tuotannon tuet ja investoinnit	41
5.5 Vastaajan näkemys Suomen sikataloudesta	43
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	47
7 PÄÄTÄNTÖ.....	52
LÄHTEET	54

LIITTEET

Liite 1 Saatekirje

Liite 2 Kyselylomake

1 JOHDANTO

Suomen sikatalous on viime aikoina ollut kovassa median pyöryksessä ja tulevaisuudessa sikatalouden haasteet näyttävät entistä suuremmilta. Suomen sikatalous on ollut vuosien ajan murroksessa, koska maamme EU-jäsenyys on merkinnyt suuria haasteita sekä rakennemuutosta. Sikatilojen määrä on viime vuosina vähentynyt ja tuotanto on keskittynyt yhä suurempiin tilakokoihin. Sikatalouden rakennemuutos on yksi osa kotieläintuotannon rakennemuutosta, jonka juuret ulottuvat jo vuosikymmenien taakse. 1970-luvulla kotieläimiä oli 70 prosentilla maatiloista, kun taas 1990-luvulla 62 prosentilla maatiloista oli kotieläimiä. Kotieläintilojen lukumäärän väheneminen kiihtyi entisestään 1990-luvulla ja ensimmäisen kerran vuonna 2001 kotieläintilojen osuus kaikista maatiloista laski alle puoleen. 1990-luvun alkupuolella sikatilojen lukumäärä laski keskimäärin 6 prosenttia vuodessa, mutta vuosikymmenen puolenvälin jälkeen sikatilojen lopettamistahti kiihtyi 8 prosenttiin vuodessa. 2000-luvulla sikatilojen lukumäärä on laskenut alle 6 prosenttia vuodessa. EU-jäsenyyden aikana Suomesta oli vuoteen 2005 hävinnyt noin 4000 sikatilaa, joten joka toinen maatila on lopettanut sikatalouden harjoittamisen. (Rauhala 2005, 38.)

Suomalaisten sikatilojen määrän laskusta huolimatta sianlihantuotanto on silti kasvanut vuosikymmenten aikana. Sikatilojen keskikoko on kasvanut huomattavasti. Monet tekijät ovat kannustaneet viljelijöitä rakentamaan suurempia yksiköitä. Vuosien aikana syyt ovat vaihdelleet, mutta tällaisia ovat olleet esimerkiksi investointitukien paraneminen, suotuista markkinatilanne, porsaspulan helpottuminen ja halu säilyttää oman tilan elinkelpoisuus tulevaisuudessa. Samaan aikaan tuotanto on keskittynyt yhä suurempiin yksiköihin. Sikatilat ovat eläintuotantoon tehtyjen investointien lisäksi kasvattaneet myös peltopinta-alansa. Osaltaan tämä on ollut pakollista, koska suuret tuotantoyksiköt ovat vaatineet lisääntyneen rehuntuotantoalan lisäksi riittävästi peltopinta-alaa myös lannanlevitystä varten. (Rauhala 2005, 39.)

Oman haasteen sikataloudelle antavat uudet tukipäätökset, etenkin sika- ja siipikarjatalouden kansalliset tuet. Etelä-Suomen A- ja B-tukialueilla 141-ratkaisun mukaan sika- ja siipikarjatalouden tuet irrotetaan kokonaan tuotannosta vuoteen 2013 mennessä. Käytännössä osa tuista maksetaan tulevaisuudessa hehtaariperusteisena ja osa tilatuen tapaisena tukena. Lisäksi vuoteen 2013 mennessä 141-tuen määrää laskeetaan kolmasosaan sen nykyisestä tasosta. Vuoden 2008 joulukuussa saatiin aikaan myös pohjoisen tuen 142- ratkaisu. Pohjoisemman Suomen C-tukialueilla sika- ja siipikarjatalouden tuki määräytyy tulevaisuudessa tuotannosta irrotettuna ja lähtökohteisesti se myönnetään samoin perustein kuin A- ja B- tukialueilla. (Antinluoma-Anttila 2009, 38–39.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Karelia Hybridin toiminta-alueen, lähinnä Itä-Suomen sikatalouden tulevaisuuden tilannetta. Lisäksi kyselytutkimukseen on otettu mukaan sikatilat Pohjois-Suomesta ja Kymenlaaksosta. Kymenlaakso sopi samaan kyselyyn Itä- ja Pohjois-Suomen kanssa, koska se on harvaa sikatalousaluetta. Opinnäytetyöllä pyritään kartoittamaan harvalla sikatalousalueella jatkavat tilat sekä niiden jatkamisen ehdot. Lisäksi pyritään selvittämään tilallisten investointien tarve ja mielenkiinto muuttaa tuotannon suuntaa perustamalla esimerkiksi suuria yhteissikaloita tai teurastamoita.

Opinnäytetyön teoriaosiossa käsitellään yleisesti Suomen sikataloutta ja siihen kuuluvia perusasioista. Kyselylomake on rajattu koskemaan vain Karelia Hybridin toiminta-alueen ja Kymenlaakson aluetta. Kyselyn ulkopuolelle jätettiin muun Suomen sikatalousalueet. Tämä johtuu siitä, että koko Suomen sikatilallisille lähetetty kyselytutkimus olisi ollut liian laaja toteutettavaksi. Itä- ja Pohjois-Suomen sikatalousalue on myös erilaisessa asemassa kuin Pohjanmaan sekä Etelä-Suomen alueet, koska tuet jakautuvat alueittain eri tavalla. Lisäksi Itä- ja Pohjois-Suomessa on suhteellisesti vähemmän sikatiloja kuin muualla maassa. Työ on pyritty rajaamaan niin, että yhden opiskelijan on mahdollista tehdä se yksin.

Olen erittäin kiinnostunut sikatalouteen liittyvistä asioista, joten oli luonnollista tehdä myös opinnäytetyö, joka käsitteli sikataloutta. Itä-Suomi on hyvin nautapainotteista aluetta, joten sikatalouteen liittyvän työn saaminen osoittautui vaikeaksi. Aihe on erittäin mielenkiintoinen ja se on myös tällä hetkellä hyvin ajankohtainen, koska suomalainen sikatalous on suurien haasteiden sekä muutosten edessä. Lisäksi halusin itsekin saada lisätietoa Itä-Suomen alueen sikatalouden tilanteesta.

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Karelia Hybrid. Karelia Hybrid on siitos-sikojen markkinointiosuuskunta, jonka päätoimisena toimialana on jalostus- ja tuotantoeläinten myynti kotimaassa sekä myös ulkomailla. Karelia Hybrid on perustettu vuonna 1997 ja sen jäsenkuntana ovat 35 itäsuomalaista sikatalousyrittäjää. (Karelia Hybrid 2008.) Opinnäytetyöstä on hyötyä toimeksiantajalle, koska he saavat sen kautta käsityksen oman alueensa sikatalouden tilasta. Tämän lisäksi toimeksiantaja pystyy tekemään yhteistyötä niiden sikatalousyrittäjien kanssa, joilla on mielenkiintoa jatkaa sianlihan tuotantoa myös tulevaisuudessa. Tällaisina yhteistyökanavina Karelia Hybridin ja sikatilallisten välillä voivat toimia esimerkiksi erilaiset uudet hankkeet, joiden tarkoituksena on auttaa alalla jatkavia yrittäjiä. Lisäksi opinnäytetyö toimii kartoituksena, jolla pyritään saamaan huomiota sikatalouden ahdinkoon.

2 SIKATALOUS SUOMESSA

Suomalaiset sikalat jaetaan tuotantosuuntien mukaan porsastuotanto-, liha-, jalostus-, hybridituottaja- ja yhdistelmäsikaloihin. Porsastuotantosikaloilla ei ole omaa lihan tuotantoa vaan ne tuottavat omalla emakkoaineeksellaan porsaita lihasikaloiden käyttöön (kuvio 1). Lihasikalat ostavat välityksikäiset porsaats emakkosikaloilta ja kasvattavat ne teuraaksi. Jalostussikalat tuottavat puhdasrotuisia jalostussikoja muiden sikaloitten käyttöön. Hybridisikalat tuottavat jalostussikaloista tulleilla kantaemoilla risteytysmakkoaineesta porsastuotanto- ja yhdistelmäsikaloille. Yhdistelmäsikaloissa on omalla emakkoaineeksella tuotettu porsastuotanto, joka kasvatetaan itse myös teuraaksi. (Finfood, perustietoja siasta 2008.)

KUVIO 1. Nykyaikaisen porsastuotantosikalan vieroitusosasto.

Sikatalouden tuotantomuodoista vuoden 1995 jälkeen ovat yleistyneet muut sikatalouden suunnat, joihin kuuluvat yhdistelmä- sekä siitoseläintuotanto. Vuonna 2004 ilmoitetuista sikaloista jo joka kolmas harjoitti muuta sikataloutta. Näin ollen niiden osuus on sikataloudessa kasvanut vuodesta 1995 kymmenen prosenttia, kun taas lihasikaloiden määrä on vastaavasti vähentynyt. (Rauhala 2005, 38.)

Tällä hetkellä sikatiloja on Suomessa noin 2 300 kappaletta, joista alle tuhannella tilalla on päätuotantosuuntana porsastuotanto, noin 800 tilalla sianlihantuotanto ja noin 700 tilalla yhdistelmätuotanto (MTK-Maatalous: Sikatilat. 2009). Suomen sikatilojen määrä on vähentynyt huomattavasti EU-jäsenyyden aikana. Jäsenyyden alussa Suomessa oli sikatiloja 6249 kappaletta. Vuoteen 2004 mennessä näiden tilojen määrä oli vähentynyt 3401 kappaleeseen. Prosenttimuutoksena tilat ovat vähentyneet 45,6 %.(Lehtonen, Pyykkönen 2005, 23.) Vuonna 2007 sikatilojen tuotannosta luopuminen kiihtyi. Tuotantonsa lopetti 10 prosenttia sikatiloista, kun vuotta aiemmin tuotannosta luopujien osuus oli 6 prosenttia. Samana vuonna porsastuottajien määrä väheni 11 %, yhdistelmätilojen 7 % ja lihasikaloiden 6 %. (Nopanen & Harmoinen 2008, 7.) Yhteensä sikatilojen määrä on vähentynyt vuodesta 1995 noin 60 prosenttia, joka tarkoittaa 7 prosenttia vuodessa (Rantala, Tauriainen 2009, 24). On ennustettu, että seuraavan kymmenen vuoden aikana sikatilojen määrä vähenee edelleen puoleen aiemmasta. Samalla muutosprosentilla sikatilojen määrän uskotaan vähenevän vuoteen 2013 mennessä 1815 kappaleeseen. (Lehtonen, Pyykkönen 2005, 23.) Suomessa sikatalous on keskittynyt Varsinais-Suomeen, Satakuntaan ja Pohjanmaalle (Hemmilä 1995, 3).

Sikatilojen määrän laskiessa EU-jäsenyyden myötä niiden keskikoko on jatkuvasti noussut. Vuonna 1995 keskikokoisella suomalaisella lihasikatilalla oli 79 lihasikaa ja emakkotilalla 31 emakkoa. Vuoteen 2005 mennessä molempien lihasika- ja emakkotilojen keskikoko kaksinkertaistui, jolloin lihasikatilalla oli 162 lihasikaa ja emakkotilalla 72 emakkoa. (Rauhala 2005, 38.) Vuonna 2007 tilojen keskikoko kasvoi jo 83 emakkoon (Nopanen & Harmoinen 2008, 7). Verrattaessa Euroopan johtavaan sikatalousmaahan Tanskaan, Suomen suurimmat sikatilat ovat pieniä (Christiansen 2007, 12). Yhä enemmän tuotantosuunnat keskittyvät suurempiin yksiköihin ja yli puolet Suomen lihasioista kasvatetaan yli 400 sian yksiköissä (Rauhala 2005, 38). Sikatilojen kasvua ja tuottavuutta on haettu myös verkostoitumisella sekä yritysten välisellä yhteistyöllä (Rantala, Tauriainen 2009, 24).

Tulevaisuudessa selvitysten perusteella Suomen sikatilojen koko kasvaa. Tällöin valtaosa sikatuotannosta tulee 300 emakkopaikan ja yli 1 000 lihasikapaikan yksiköistä. Tilakokojen kasvaessa niiden määrä puolittunee. Sikatilojen tuotannosta luopumista nopeuttavat kustannuskriisin lisäksi uudet EU-tukiratkaisut. (Taipale 2008.) Tukiratkaisuista etenkin tukien irrottaminen tuotannosta ja rakennemuutoskorvaus houkuttavat pienempiä sikatiloja lopettamaan tuotantonsa (Rantala, Tauriainen 2009, 24). Sikatilojen keskikoon kasvaessa on myös niiden peltopinta-alan täytynyt kasvaa. Tämä johtuu lisääntyneestä rehuntuotannosta sekä lannanlevitystarpeen noususta. Vuoden 1995 ja 2004 välisenä aikana sikatilojen kokonaiskoko oli noussut 32 hehtaarista runsaaseen 51 hehtaariin. (Rauhala 2005, 38.)

Viljelijöille kasvaneet yksikkökoot merkitsevät myös työmäärän lisääntymistä. Uudet ja nykyaikaiset tuotantoyksiköt ovat automatisoituja, mutta silti eläinten hoitotyö on sitovaa ja työvoimavaltaista. Sikatalouden vuonna 2003 päätuotantosunnaksi ilmoitaneilla tiloilla tehtiin maataloustöitä yhteensä 7900 henkilötyövuotta eli 2,2 henkilötyövuotta tilaa kohti. Esimerkiksi viljailoilla henkilötyövuosia kertyi tilaa kohti 0,7. Henkilötyövuosi tarkoittaa laskennallista työvoimatilastoinnissa käytettävää yksikköä, joka vastaa 1800 työtuntia vuodessa eli 8 tuntia päivässä, 5 päivänä viikossa ja 11 kuukauden ajan. Kotieläintiloilla käytännössä työtunteja kertyy vuodessa jopa yli 3000 tuntia henkilöä kohti. Tästä riippumatta yhtä henkilöä kohti lasketaan vain yksi henkilötyövuosi vuodessa. (Rauhala 2005, 39.)

Sikatiloilla vuonna 2003 maataloustöitä teki yli 10 000 henkeä, joka on noin kuusi prosenttia koko viljelijäväestöstä ja vakinaisesti palkatuista henkilöistä. Näihin työntekijöiden luetaan mukaan viljelijät, viljelijöiden puoliset, muut viljelijän perheenjäsenet, maatalousyhtymien osakkaat ja osakkaiden perheenjäsenet sekä tiloille vakituisesti palkatut henkilöt. Sikatilojen lukumäärän laskiessa, vähenee samalla myös niillä työskentelevien viljelijäväestön lukumäärä. Toisaalta suuret tuotantoyksiköt lisäävät tilan ulkopuolisen työvoiman käyttöä. Jo tällä hetkellä sikatilat käyttävät muita keskimääräistä enemmän ulkopuolista työvoimaa kuten maatalouslomittajia ja urakoitsijoita. Vuonna 2003 sikatiloilla vakituisesti palkattujen henkilöiden henkilötyövuosien määrä oli 0,14 henkilötyövuotta tilaa kohti, joka oli lähes kolminkertainen verrattuna lypsykarjatiloihin. Kaiken kaikkiaan sikatiloilla viljelijäperheen ulkopuolisen työvoiman osuus henkilötyövuosista oli samana vuonna melkein 18 prosenttia. (Rauhala 2005, 39.)

Vuonna 2009 lihaa tuotettiin Suomessa yhteensä noin 384 miljoonaa kiloa, joka on noin neljä prosenttia vähemmän kuin vuonna 2008. Ainoastaan naudanlihan tuotanto kasvoi hieman edellisistä vuosista ja sian- ja siipikarjanlihan tuotanto kääntyi laskuun. Kahdeksana viime vuonna sianlihantuotanto on kasvanut, mutta vuonna 2009 sen tuotanto notkahti. Tuolloin sianlihaa tuotettiin noin 206 miljoonaa kiloa, joka on viisi prosenttia vähemmän kuin vuonna 2008. Myös sikojen teurastusmäärät vähenivät 2,3 miljoonaan kappaleeseen. Suomen lihan kokonaistuotosta sian lihan osuus oli 54 prosenttia. (Lampinen 2010,7.)

Samaan aikaan sianlihan tuotannon laskun kanssa myös sika- ja siipikarjatilallisten tuottajahinnat laskivat kaksi vuotta kestäneen nousun jälkeen. Lihastuottajille maksettiin sianlihasta 145 euroa sadalta kilolta, joka on kolme prosenttia vähemmän kuin vuonna 2008. Vuonna 2001 saavutettiin vuosikymmenen hintahuippu, kun sianlihasta maksettiin 154 euroa sadalta kilolta. Siihen verrattuna vuoden 2009 tuottajahinta oli kuusi prosenttia alhaisempi. (Lampinen 2010,7.) Sianlihan kulutus maailmassa kasvaa koko ajan, mutta todennäköisesti tuotanto kattaa kysynnän. Vuoteen 2017 sianlihantuotannon ennustetaan kasvavan noin 20 prosenttia koko maailmassa. (Lohenoja 2009, 24).

2.1 Sikataloutta ohjaavat säädökset ja EU-tuet Suomessa

Ilman yhteiskunnan tukea keskeisten maataloustuotteiden tuotanto ei olisi mahdollista Suomessa tai nykyisessä laajuudessaan muissakaan Euroopan unionin maissa (MMM-Maataloustukien merkitys. 2010). Euroopan unionin maatalouspolitiikan rahoittamiseksi perustettiin Euroopan maatalouden tukirahasto ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto. Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteena on kehittää yhteisön maataloustuotantoa huomioiden ympäristön sekä eläinten hyvinvointi ja edistää maaseutualueiden hyvinvointia. (Mavi-EU:n rahoittamat tuet. 2009.) Tukia voidaan rahoittaa kolmella eri tavalla eli tuet voivat olla Euroopan unionin kokonaan rahoittamia, Euroopan unionin ja jäsenmaan yhteisesti rahoittamia tai kokonaan kansallisista varoista rahoitettuja (MMM-Maataloustukien merkitys. 2010).

Maatalouden tukijärjestelmä on kokonaisuus, joka muodostuu monesta erilaisesta tekijästä (MMM-Tuet. 2010). Euroopan unionin maatalouspolitiikan keskeisenä tavoitteena on varmistaa kohtuuhintaisten elintarvikkeiden saatavuus, joka on toteutettu hallinnollisten hintojen, tukijärjestelmien ja maataloustuotteiden interventiojärjestelmän avulla. Hallinnon avulla viljelijöiden saama tuotteiden markkinahinta pidetään alemmalla tasolla kuin se muutoin olisi ja lähtökohtaisesti hintataso on yhteismarkkinoilla sama eri puolilla Euroopan unionia. Tuotteista saatujen hintojen alenemisesta aiheutuvia tulomenetyksiä korvataan erilaisten maataloustukien avulla. Uudistusten vuoksi monien maataloustuotteiden hinnat Euroopan unionissa ovat lähellä keskimääräisiä maailmanmarkkinahintoja. (MMM-Maataloustukien merkitys. 2010.)

Verrattaessa muihin Euroopan unionin maihin Suomessa harjoitetaan maataloutta varsin erilaisissa olosuhteissa. Suomessa maataloustuotteiden tuotantokustannukset muodostuvat korkeiksi muun muassa maan pohjoisen sijainnin, tärkeimpiä kilpailijamaita pienemmän tilakoon sekä muiden suomalaisen maatalouden erityispiirteiden vuoksi. Maataloustuotteiden markkinoilta saatavat myyntitulot kattavat vain osan syntyvistä tuotantokustannuksista. (MMM-Maataloustukien merkitys. 2010.) Suomalaisen viljelijän on mahdollista hyödyntää useita erilaisia eläinperusteisia sekä peltoalaan perustuvia tukimuotoja (MMM-Tuet. 2010). Tulotuella tarkoitetaan tukea, joka maksetaan hehtaaria, eläintä/eläinyksikköä tai tuotettua määrää kohden. Tulotuen tarkoitus on tuotannon kannattavuuden ja jatkuvuuden turvaaminen. (MMM-Viljelijätuet. 2009.) Tulotukien lisäksi viljelijä pystyy hakemaan investointitukia tilansa kehittämiseen.

Suomessa maaseutuvirasto Mavi vastaa maataloustukien maksatuksesta sekä toimeenpanosta. (MMM-Tuet. 2010.)

Jokaisella tuella on oma syntyhistoriansa sekä tavoitteet. Suomi on jaettu seitsemään tukialueeseen, jotta tukia on pystytty alueellisesti porrastamaan. Nämä tukialueet ovat etelästä pohjoiseen jaoteltuna A, B, C1, C2, C2p, C3 ja C4. (MMM-Maataloustukien merkitys. 2010.) Tärkeimmät Euroopan unionin tuet ovat sen kokonaan rahoittamat tulotuet peltokasveille ja eläimille (CAP-tuet) sekä Euroopan unionin osaksi rahoittamat luonnonhaittakorvaus (LFA-tuki) ja ympäristötuki. Suomen kansallisen tukijärjestelmän keskeisimmät tuet ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki ja kasvinviljelyn kansallinen tuki. (MMM-Viljelijätuet. 2009.)

2.1.1 Suomen ja Euroopan unionin eläinsuojelulait sekä olosuhdevaatimukset

Sikojen tuotanto olosuhteiden vähimmäisvaatimukset määrittellään eläinsuojelulainsäädännössä. Suomessa vaatimukset on kirjattu eläinsuojeluasetukseen (396/1996), eläinsuojelulakiin (247/1996) sekä maa- ja metsätalousministeriön päätökseen ja asetuksiin. Suomen eläinsuojelulainsäädäntö pohjautuu EU-direktiiveihin, jotka koskevat tuotantoeläinten hyvinvointia. (Lohenoja 2007, 16.)

Euroopan unioni vahvistaa vähimmäisvaatimukset, jotka koskevat sikojen suojelua. EU:n sikojen suojelua koskeva direktiivi (91/630/ETY) on säädetty vuonna 1991. Direktiivin päätehtävänä on suojella sikoja, mutta myös ehkäistä EU-jäsenvaltioiden tuottajien välisiä kilpailuvääristymiä. Jokaisen EU-jäsenvaltion on noudatettava eläinsuojeludirektiivin vähimmäisvaatimuksia, mutta lisäksi jokainen maa voi pitää voimassa tai soveltaa sen omia tiukempia lakeja. Lakien lisäksi monissa maissa on sikojen olosuhteille laadittu virallisia suosituksia, jotka eivät kuitenkaan toimi lakien tavoin. (Lohenoja 2007, 16.)

Suomen viimeisin sikoja koskeva eläinsuojelusäädös (14/EEO/2002) on säädetty vuonna 2003. Kaikkien vuoden 2003 alun jälkeen rakennettujen sikaloiden on jo nyt noudatettava EU-vaatimuksia, mutta useille vaatimuksille on siirtymäaika vuoteen 2013 saakka. Vuoden 2013 alusta lähtien vaatimukset tulevat voimaan kaikille sikaloille riippumatta niiden käyttöönottoajankohdasta. (Lohenoja 2007, 16.)

Maa- ja metsätalousministeriön laatima asetus tuetusta sikalarakentamisesta (848/2005), herätti paljon keskustelua tultuaan voimaan marraskuussa 2005. Ministeriön ja eläinlääkäreiden puolustama asetus tiukentaa erityisesti joutilaiden emakoiden ryhmäkarsinoiden sekä porsituskarsinoiden lattiaratkaisuihin liittyviä määräyksiä. Li-hateollisuus sekä osa tuottajista piti yleisiä minimivaatimuksia riittävinä, mutta uudella asetuksella haluttiin varmistaa, että valtion tuella rakennettavissa sikaloissa eläinten terveys ja hyvinvointi olisi turvattu. (Brännäs 2006, 38.)

Eläinsuojelulain perimmäisenä tarkoituksena on edistää eläinten hyvinvointia, eli suojella eläintä kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta. Eläintenpidossa on aina otettava huomioon eläimen terveyden edistäminen ja ylläpitäminen, sekä sen fysiologiset tarpeet ja käyttäytymistarpeet. Tuotantoeläinten kanssa se tarkoittaa käytännössä sairastavuuden vähentämistä ja tuottavuuden kasvua. Uudet, eläinten hyvinvointiin keskittyvät säännökset astuvat voimaan erikseen määritetyn siirtymäajan jälkeen, jos sikala on ollut toiminnassa 1.1.2003. Sen jälkeen rakennetuissa, peruskorjatuissa tai käyttöön otetuissa sikaloissa vaatimukset on täytettävä heti, ilman siirtymäaikoja. (Tavoitteena terve ja hyvinvoiva sika 2004, 4–5.)

Yleisten määräysten mukaan sian pitopaikan on oltava tarpeeksi tilava, suojaava, valoisa, puhdas ja turvallinen. Lisäksi sen on otettava huomioon sian luontaiset käyttäytymistarpeet ja oltava paloturvallinen. Sioilla on oltava aina makuu-, ruokinta- ja ulostamisalueet käytössään ja niiden on pystyttävä seisomaan, liikkumaan ja lepäämään luonnollisessa asennossa. Kaikkien eläinten pitää päästä halutessaan yhtä aikaa makaamaan kuivalle, puhtaalle ja tarpeeksi lämpimälle alustalle, eikä niitä saa pitää kytkettyinä. Sian on myös saatava olla ryhmässä, jos sen ryhmästä erottamiseen ei ole eläinlääketieteellistä tai toisten eläinten vihamieliseen käyttäytymiseen liittyvää syytä (kuvio 2). Lisäksi syyn poistuttua eläin pitää sijoittaa takaisin ryhmään. Emakoiden ja ensikoiden osalta tämä vaatimus astuu voimaan 1.1.2013, ellei sikalaa tai sen osaa peruskorjata sitä ennen. Poikkeuksena emakon tai ensikon saa ottaa erilleen ryhmästä viikkoa ennen porsimista siihen saakka, kunnes astutuksesta tai siemennyksestä on kulunut neljä viikkoa. (Tavoitteena terve ja hyvinvoiva sika 2004, 6.)

KUVIO 2. Vieroitetut porsaat ryhmäkarsinassa.

Sikojen pitopaikan olosuhteet on määritelty erikseen. Rakennuksessa on oltava riittävä ilmanvaihto, joka varmistaa, ettei eläinten hyvinvointi vaarannu esimerkiksi haitallisten kaasujen, pölyn, vedon tai liiallisen kosteuden vuoksi. Melutaso on määritelty siten, ettei sikoja saa altistaa jatkuvasti yli 65 desibelin melulle. Myös valaistuksen on oltava sopiva riittävään sikojen hoitamiseen ja tarkistamiseen – valaistuksen voimakkuuden täytyy olla vähintään 40 luksia ja 8 tunnin ajan päivässä. (Tavoitteena terve ja hyvinvoiva sika 2004, 7.)

Myös sikalan pintamateriaaleista on olemassa erilliset määräykset. Pääperiaatteena on, että seinien ja lattioiden on oltava rakenteiltaan ja materiaaleiltaan sioille sopivia, eivätkä ne saa aiheuttaa eläimelle myrkytystä. Lattialle ei saa jäädä nestemäisiä eritteitä, mikä on huolehdittava esimerkiksi riittävällä kuivittamisella. Jos sioilla on rako-lattiat, lattian aukot eivät saa aiheuttaa eläimille terveysvaaraa. Astutuskarsinan lattian kuuluu olla kiinteä ja kuivitettu. Kaikki sikojen pitopaikan rakenteet on pidettävä puhtaina ja hyvässä kunnossa, ja niitä on myös tarvittaessa desinfioitava. Eläinten hyvinvointiin vaikuttavat olosuhteet ja laitteet on tarkistettava päivittäin, ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat viat on korjattava välittömästi. Kaikkien sikojen pitoon tarkoitettujen välineiden ja laitteiden, kuten esimerkiksi ruokinta-astioiden, on oltava sioille turvallisia ja niiden on oltava jokaisen eläimen ulottuvilla. Myös juomapaikkojen riittävydestä on huolehdittava (kuvio 3). (Tavoitteena terve ja hyvinvoiva sika 2004, 8.)

KUVIO 3. Porsas lisäjuomakupilla.

Porsituskarsinoissa ja -häkeissä on otettava huomioon niin porsaiden kuin emakonkin hyvinvointi (kuvio 4). Porsimiselle on oltava riittävästi tilaa ja emakon on voitava imettää porsaita vaikeuksitta. Jos emakolla on vapaus liikkua karsinassa, siellä täytyy olla rakenteita, jotka suojaavat porsaita emakolta. Pikkuporsilla on myös oltava karsinassa kiinteäpohjainen ja kuiva makuualue, johon ne mahtuvat makuulle yhtä aikaa. Pikkuporsaiden lämmönsaannista on myös huolehdittava asianmukaisella lämmittimellä. Jos siat pääsevät ulkoilemaan, niillä on oltava tarvittaessa pääsy säänsuojaan. Tarharakenteiden on myös oltava sioille turvalliset ja niiden tulee estää sikojen vahingoittuminen ja karkaaminen. (Tavoitteena terve ja hyvinvoiva sika 2004, 9.)

KUVIO 4. Emakko määräykset täyttävässä porsitushäkissä.

Sikojen tonkimistarpeeseen on kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota. Kaikenikäisille sioille on tarjottava mahdollisuus toteuttaa lajinmukaista käyttäytymistään, joka käytännössä tarkoittaa tonkimismateriaalin tarjoamista. Virikelelut eivät siis riitä, materiaalin on oltava sellaista, että sika voi muokata, kasata ja levittämään sitä kärsälleen (kuvio 5). Emakoiden ja ensikoiden osalta määräys tulee voimaan viimeistään vuoden 2013 alusta, ja asetus muistuttaa, että tonkimismateriaalia tulee tarjota myös porsimishäkeissä. Myös joutilaan emakon tai ensikon pureskelutarve tulee tyydyttää riittävän kuitupitoisella rehulla, ja porsivalle eläimelle on tarjottava pesäntekomateriaalia viikkoa ennen porsimista, jos se on käytännössä mahdollista. (Tavoitteena terve ja hyvinvoiva sika 2004, 10, 12.)

KUVIO 5. Porsaan virikelelu.

Emakoiden ja ensikoiden ryhmäkarsinaa koskeviin säädöksiin on tullut muutoksia, joita sovelletaan 1.1.2003 toiminnassa oleviin sikaloihin 1.1.2013 alkaen, ellei rakennusta peruskorjata sitä ennen. Karsinan seinien pituuden tulee olla yli 2,8 metriä, tai yli 2,4 metriä, jos ryhmässä on alle kuusi eläintä. Ryhmäkarsinan pinta-alan vähimmäismääräykset on määritetty erikseen esteettömään kokonaispinta-alaan sekä kiinteän lattian osuuteen. Kiinteä lattia tarkoittaa täysin kiinteäpohjaista lattiaa tai sellaista rakolattiaa, jonka rakojen osuus on enintään 15 % pinta-alasta. Taulukon 1 määräyksiä sovelletaan siten, että jos ryhmässä on alle kuusi eläintä, esteettömän kokonaispinta-alan täytyy olla 10 % ohjearvoa suurempi. Yli 39 eläimen ryhmässä puolestaan käytettävissä oleva lattiapinta-ala saa olla 10 % pienempi. (Tavoitteena terve ja hyvinvoiva sika 2004, 17.)

TAULUKKO 1. Emakoiden ja ensikoiden ryhmäkarsinan vähimmäismääräykset.

Sikaryhmä	Esteetön kokonaispinta-ala(m2 / eläin)	Kiinteä lattia(m2 / eläin)
Emakko	2,25	1,3
Ensikko	1,64	0,95

Myös sikojen ryhmäkarsinoiden rakolattioiden vaatimuksia on kiristetty. Säädökset koskevat betonista rakolattiaa, ja sitä sovelletaan 1.1.2003 toiminnassa oleviin sikaloihin 1.1.2013 alkaen, jos sikalassa tai sen osastossa ei tehdä sitä ennen peruskorjausta. Taulukossa 2 on selvitetty rakolattian ominaisuuksia eri sikaryhmissä. (Tavoitteena terve ja hyvinvoiva sika 2004, 16.)

TAULUKKO 2. Ryhmäkarsinoiden rakolattioiden vaatimukset.

Sikaryhmä	Raon leveys tai reiän halkaisija enintään (mm)	Palkin leveys vähintään (mm)
Pieniporsas	11	50
Vieroitettu porsas	14	50
Kasvatus- ja lihasika	18	80
Emakko ja ensikko	20	80

2.1.2 Eläinten hyvinvointituki

Eläinten hyvinvointituki on osa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa 2008–2013 ja se on Euroopan unionin osarahoitteinen tuki. Eläinten hyvinvointitukea voivat hakea nauta- ja sikatilat kevästä 2008 lähtien. Aikaisemmin tuotantoeläimen hyvinvoinnin edistämistä tuettiin ympäristötuen avulla, jossa se oli yhtenä lisätoimenpiteenä. (Lohenoja 2007, 32.) Tuen sitoutumisaika on viisi vuotta ja sen sitoumus alkaa 1.5.2008 ja päättyy 30.4.2013 (Mavi-Eläinten hyvinvoinnin tuki. 2010). Eläinten hyvinvointituen sitoumusmenettely on samankaltainen kuin ympäristötueessa. Ensimmäisenä vuotena sitoutumishakemus jätetään kuntaan, jonka jälkeen tehdään vuosittainen maksatushakemus. Eläinten hyvinvointituki haetaan kevään tukihaun yhteydessä. (Lohenoja 2007, 32.)

Tuen tarkoituksena on eläintenhyvinvoinnin lisäämisen kautta myös parantaa tuotteiden laatua ja tuotannon taloudellista kannattavuutta. Hyvinvoiva tuotantoeläin on tuottajan etu, koska eläinten parantunut terveydentila vähentää lääkityskuluja sekä lääkkeitä ja eläintaudit ovat paremmin hallittavissa. (Maaseutu, eläintenhyvinvointi. 2008.) Tuen tavoitteena on tuotantoeläinten hyvinvoinnin ja terveyden kohentamisen lisäksi myös lajintyypin hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä (Lohenoja 2007, 32).

Viljelijän on valittava tukea koskea eläinlaji ja hänellä on oltava hallinnassaan koko sitoumuskauden ajan vähintään 10 eläinyksikköä kyseistä eläinlajia (Eläinten hyvinvoinnin tuen sitoutumisehdot 2008). Kymmenen eläinyksikköä vastaa 20 emakkoa joutilaana tai porsineena. Vastaavasti kymmenen eläinyksikköä vastaa lihasioissa 33,3 kasvatus- tai lihasikaa. Kasvatussialla tarkoitetaan yli 10 viikon ikäistä tiineytettävää sikaa ja lihasialla yli 10 viikon ikäistä teuraaksi tarkoitettua sikaa. Eläinten hyvinvointituki määräytyy eläinyksikkömäärän ja valittujen toimenpiteiden mukaisesti. (Lohenoja 2007, 32.)

Eläinten hyvinvointituen perusehtojen keskeisin tarkoitus on karjan terveyden ja toimivien tuotantotilojen turvaaminen (Maaseutu, eläintenhyvinvointi. 2008). Perusehtoihin sisältyy terveydenhuoltoon liittyvien vaatimusten noudattaminen, tilatason tautisuojaus, eläinten ruokintaan ja hoitoon liittyvät ehdot sekä varautuminen toimintahäiriöihin tilalla. Eläinten rehut on oltava Suomessa salmonella tutkittuja. Eläintenterveydenhuoltoon liittyvät vaatimukset koostuvat terveydenhuoltosopimuksesta, terveydenhuoltosuunnitelman tekemisestä ja terveydenhuolto käynneistä. (Eläinten hyvinvoinnin tuen sitoutumisehdot 2008.)

Terveydenhuollon kansallisiin vaatimuksiin kuuluu, että viljelijä on tehnyt eläinlääkärin kanssa kirjallisen terveydenhuoltosopimuksen, jossa ilmenee säännöllisesti tehtävät terveydenhuoltokäynnit. Porsastuotanto- ja yhdistelmäsikaloissa terveydenhuoltokäyntejä on vähintään neljä kertaa vuodessa ja lihasikalassa kerran kasvatuserää kohti. Terveydenhuoltokäyntien perusteella tehdään kirjallinen terveydenhuoltosuunnitelma, joka päivitetään joka vuosi. Hyvinvointituen saamisen edellytys ei ole terveydenhuollon seurantarjestelmiin kuuluminen. (Lohenoja 2007, 33.)

Perusehtoihin kuuluu myös, että tilan on noudatettava viranomaisten määräyksiä tilatason tautisuojauksessa sekä eläinaineksen ja rehujen tuonnissa. Sikatilan on oltava tuen sopimushetkellä vapaa salmonella-, porsasyskä-, aivastustauti-, dysenteria- ja

kapitartunnasta. Jos tilalle tulee sopimuskauden aikana tartunta, viljelijä on sitoutunut saneeraamaan tartunnan pois. Lisäksi perusehtoihin kuuluu emakoiden sikaruusurokotukset ja sisäloislääkitykset. Myös eläinten lajille luontaista käyttäytymistä on edistettävä, joten emakoille on muun muassa annettava pesäntekomateriaalia. (Lohenoja 2007, 33.)

Lisäksi tuotantorakennuksessa on oltava valvonta- ja hälytysjärjestelmä, joka ilmoittaa suurista lämpötilan muutoksista, ilmanvaihdon häiriöistä sekä sähkökatkoksista. Etenkin sioille lyhytkin sähkökatkos voi olla kohtalokas, joten niihin on varauduttava esimerkiksi aggregaatilla. Perusehdot täyttävällä tilalla on tehtävä systemaattista tuotannonseurantaa, jolloin eläinten ruokinnassa noudetaan kirjallista, laskelmiin perustuvaa ruokintasuunnitelmaa. (Lohenoja 2007, 33.)

Viljelijän on noudatettava tuen perusehtoja, joiden lisäksi hän voi valita enintään kaksi lisäehtoa (Eläinten hyvinvoinnin tuen sitoutumisehdot 2008). Eläinten hyvinvointituen lisäehtojen tarkoituksena on varata eläimille enemmän tilaa, parantaa karsinan makuuolosuhteita tai lisätä eläinten jaloittelu mahdollisuuksia minimivaatimuksia enemmän (Maaseutu, eläintenhyvinvointi. 2008). Eläinten hyvinvointituen lisäehdoista ei kuitenkaan makseta tukea päällekkäin muiden tukien kanssa. Esimerkiksi luomukoti-eläintukea saava tila ei voi saada hyvinvointitukea vapaasta porsimisesta. (Lohenoja 2007, 32.) Tuen ehtoihin sisältyy terveydenhuoltosopimus, joka on tehtävä ensimmäisen sitoumus vuoden loppuun mennessä (Eläinten hyvinvoinnin tuen sitoutumisehdot 2008).

Sika- ja nautatiloille yhteinen vapaaehtoisesti valittava hyvinvointituen lisäehto on palotorjunta- ja pelastussuunnitelma. Tämä lisäehto sisältää muun muassa palohälyttimet eläinsuojissa. Ainoastaan sikatiloille kuuluvia lisäehtoja on kuusi kappaletta. Ensimmäinen sikatilojen lisäehto on joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus tai jaloittelu. Lisäehdon vaatimusten mukaan sään salliessa eläimet päästetään ulos jaloitteluun päivittäin toukokuun alun ja syyskuun lopun välisenä aikana tai ympäri vuoden vähintään kaksi kertaa viikossa. (Lohenoja 2007, 33.)

Emakoiden ja ensikoiden tiineytys -lisäehdon mukaan eläimet täytyy tiineyttää joko pihatossa tai ryhmäkarsinassa. Siemennyshäkkejä tulee käyttää vain siemennyksen aikana. Ruokintakarsinoissa tulee olla esteetöntä lattiapinta-alaa vähintään 2,25 m² eläintä kohden ja tästä tilasta tulee olla kiinteäpohjaista, kuivitettua makuualustaa vähintään 1,3 m² eläintä kohden. Tiineytettyjen eläinten tila- ja makuupakkavaatimukset

on myös yksi lisäehto. Tällöin tiineytetyt emakot ja ensikot pidetään pihatossa tai ryhmäkarsinassa ja tilavaatimukset ovat samat kuin ruokintakarsinoissa. (Lohenoja 2007, 33.)

Eläinten hyvinvointituen lisäehdoksi voi valita myös emakoiden vapaan porsimisen. Tällöin emakkoa voidaan pitää tilapäisesti porsitushäkissä enintään viikon ajan porsimisen jälkeen, jos emakko on aggressiivinen tai muuten levoton. Porsituskarsinan pinta-ala on oltava vähintään 6 m², josta vähintään puolet on oltava kiinteäpohjaista ja kuivitettua makuualustaa. Sairaskarsina -lisäehdon mukaan sikalassa on oltava erillinen sairaskarsina jokaista 50 emakkoa kohden tai viisi sairaspaiikkaa 100 lihasikaa kohden. Sairaskarsinassa on oltava makuupaikka, joka on kiinteäpohjainen, hyvin kuivitettu, vedoton ja pehmeä. (Lohenoja 2007, 33.)

Viimeinen hyvinvointituen lisäehto on karsinaolosuhteiden parantaminen. Tämän lisäehdon mukaan vieroitetut, välikasvatuksessa olevat porsaas on osastoitava ikäryhmittäin. Osaston lämpötilan on oltava muutettavissa porsaiden iän mukaan esimerkiksi kaksi-ilmastokarsinoilla. Lisäksi sioilla on oltava kuivitettu ja kiinteäpohjainen makuualue, johon kaikki karsinan siat mahtuvat yhtä aikaa makuulle. (Lohenoja 2007, 33.)

2.1.3 Artiklat 141 ja 142

Suomi liittyi vuonna 1995 Euroopan unioniin, jolloin liittymäsopimuksessa sovittiin maatalouden erityisjärjestelyistä. Sopimukseen liitettiin vakavien vaikeuksien tukea koskeva 141-artikla ja pohjoista tukea koskeva 142-artikla, joiden tarkoituksena oli turvata maatalouden jatkuminen koko maassa. Suomen tulokannan mukaan vakavien vaikeuksien tuen 141-artikla koskee koko maata, mutta sitä on sovellettu EU-komission päätöksillä vain Etelä-Suomessa A- ja B-tukialueilla. Pohjoisella C-tukialueella on sovellettu 142- artiklaa. (Maatilan Pellervo. 2008.)

Etelä- Suomen kansallinen tuki perustuu 141-artiklaan. Etelä-Suomen kansallinen tukiohjelma kattaa vuodet 2008–2013 ja sitä maksetaan A ja B-tukialueilla kotieläintaloudelle, kasvihuonetuotannolle ja puutarhatuotteiden varastoinnille. Kotieläintukea on mahdollista saada maidon tuotantomäärän, emolehmien, sonnien, uuhien, kuttujen ja hevosten eläinyksikkömäärän sekä teurashiehojen lukumäärän perusteella.

Osa kotieläintuista maksetaan korotettuina saaristoalueilla. (MMM-Kansalliset tuet. 2010.)

Vuodesta 2009 sika- ja siipikarjatuet on maksettu tuotannosta irrotettuna tilakohtaisena tukena (MMM-Kansalliset tuet. 2010). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että sika- ja siipikarjatalouden tuet irrotetaan kokonaan tuotannosta vuoden 2013 loppuun mennessä. Tukien saannin varmistamiseksi tilan on jatkettava LFA- tuen kotieläintuen hehtaarituen ehtojen mukaisena kotieläintilana. Käytännöllisesti katsoen osa tuista maksetaan tulevaisuudessa hehtaariperusteisena tukena ja osa tilatuen tapaisena tukena. Tukien tuotannosta irrottamisen lisäksi 141-tuen määrää lasketaan kolmasosaan sen nykyisestä tasosta vuoteen 2013 mennessä. Tämä tukien aleneminen tapahtuu loppupainotteisesti, koska puolet siitä toteutetaan vuosina 2012–2013. 141-tuen uudistus pienentää sianlihantuottajien halua jatkaa nykyistä tuotantoaan. (Pyykkönen 2008, 44–45.)

Rakennemuutoskorvaus on tarkoitettu juuri sika- tai siipikarjatuotannon lopettaneille tai sitä harkitseville tiloille. 141-ratkaisun mukaan kotieläintilan tukea voidaan maksaa vielä kaksi vuotta sikatalouden lopettamisen jälkeen, mutta tukisumma on tällöin korkeintaan 20 000 euroa. Yli puolet Suomen sioista on sellaisilla tiloilla, joiden tukitaso on enintään 20 000 euroa. Tämä voisi johtaa siihen, että suurin osa Suomen sikatiloista pystyisi saamaan kotieläintukea kahden vuoden ajan riippumatta täysin siitä, pidetäänkö tilalla sikoja vai ei. Toisin sanoen tämä kannustaa tiloja lopettamaan sianlihantuotannon etenkin, jos he ovat miettineet tuotannosta luopumista jo aiemmin. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen arvion mukaan 141-tukiuudistus voi johtaa jopa 20 % pudotukseen suomalaisen sianlihantuotannon määrässä. Näin suuri pudotus voi merkitä paineita myös elintarvikeketjun muille osille, koska tällaisessa tilanteessa kotimainen sianliha mahdollisesti korvattaisiin tuontilihajalosteilla ja teuras-tamot joutuisivat todennäköisesti vähentämään työvoimaansa. (Pyykkönen 2008, 44–45.)

Pohjoinen tuki perustuu liittymissopimuksen 142-artiklaan. Pohjoista tukea maksetaan C-tukialueilla Keski- ja Pohjois-Suomessa kotieläintuotannolle, peltoviljelylle, kasvihuonetuotannolle sekä puutarhatuotteiden, metsämarjojen ja -sienten varastoinnille. Kotieläintukea on mahdollista saada maidon tuotantomäärän, emolehmien, sonnien, uuhien, kuttujen ja hevosten eläinyksikkömäärän sekä teurashiehojen lukumäärän perusteella ja C3- ja C4-tukialueen teurassonnien lukumäärän perusteella.

Vuodesta 2009 sika- ja siipikarjatuet on maksettu tuotannosta irrotettuna tilakohtaisena tukena. (MMM-Kansalliset tuet. 2010.)

Euroopan komissio antoi pitkäaikaista pohjoista tukea koskevan päätöksen 30.4.2009 ja se tuli voimaan kokonaisuudessaan vuonna 2010. Sika- ja siipikarjan sekä maidon tukijärjestelmät muuttuivat kuitenkin jo vuonna 2009. Lisäksi rakennetukiin tulleet muutokset astuivat voimaan vuonna 2009. Uusi päätös pohjoisesta tuesta yksinkertaistaa tukijärjestelmän toimeenpanoa. Tukea saavat tuotantoryhmät on ryhmitelty suuremmiksi kokonaisuuksiksi, jotka ovat maito, märehtijät, siat ja siipikarja, puutarhatalous, kasvitutanto sekä muut pohjoiset tuet. Tukikelpoista tuotantoa ja tuen enimmäismäärää koskevia rajoitteita tarkastellaan pohjoisen tuen alueella näissä ryhmissä. Yksikkötukia tarkastellaan pohjoisen tuen alueen tuotekohtaisina maksimikeskiarvoina tukialueittain määriteltyjen yksikkötuen enimmäismäärien sijasta. Uusi tukipäätös mahdollistaa tukien tuotekohtaisen eriyttämisen, alueellisesti ja erilaisten tilojen välillä. (MMM-090405_tuki. 2009.)

Vuoden 2009 alusta saakka sika- ja siipikarjan tuet on irrotettu tuotannosta samoin perustein kuin A- ja B-tukialueilla. Pohjoisen tuen alueella on otettu käyttöön myös sika- ja siipikarjatalouden rakennemuutoskorvaus. Sika- ja siipikarjan tuet irrotettiin tuotannosta, koska Euroopan unionin jäsenyyden ajan Suomen sika- ja siipikarjatalouden tuotanto on kasvanut jatkuvasti. Ennen uutta päätöstä komissio hyväksyi tuotantosidonnaisen tuen maksamisen, mutta tukea saavaa tuotantomäärää jouduttiin alentamaan kertoimella. Vastaava ongelmaa ei synny maidon- ja naudanlihan tuotannossa, koska molemmissa tuotanto on jäänyt rajoitteita pienemmäksi. (MMM-090405_tuki.2009.)

3 SIKATALOUDEN KANNATTAVUUS SUOMESSA

Maatalousyrityksen toiminta on oltava kannattavaa, jotta sen toiminta pystyy jatkumaan pitkällä aikavälillä. Tämän lisäksi yrityksen rahoituksen on oltava kunnossa ja vieraan pääoman määrä ei tulisi kohota liian hallitsevaksi. Suomalaisilla maatalousyrityksillä tämä ei yleensä ole ongelma, koska niiden pääomasta 74 prosenttia on omaa pääomaa ja ne ovat hyvin vakavaraisia. Lyhyellä tähtäimellä tarkasteltuna rahoituksen riittämättömyys voi muodostua ongelmaksi erityisesti investointien tai tuotanto- ja markkinointihäiriöiden seurauksena. Yrityksen rahatulojen on riitettävä jatkuvasti ostopanosten, ostopalveluiden, palkkatyön ja vieraan pääoman käytöstä aiheutuviin rahamenoihin. Maksuvalmiuden heikkeneminen pakottaa kannattavankin yrityksen järjestelemään rahaliikennettänsä uudelleen, mutta pahimmassa tapauksessa se voi ajaa yrityksen konkurssiin. (Tauriainen 2009, 30.)

Yrityksen kannattavuudesta puhuttaessa voidaan tarkoittaa monia erilaisia asioita. Absoluuttisella yrityksen kannattavuudella tarkoitetaan yrityksen tulosta ja suhteellisella kannattavuudella taas sijoitetun pääoman tuottoa. Erilaisia kannattavuutta kuvaavia lukuja on hyvin paljon ja luvut pystyvät hämäämään. Sikatilan kannattavuuteen vaikuttaa erityisesti tuotostaso. Sikala ei pysty kannattamaan pitkällä tähtäimellä ilman hyviä tuotantotuloksia. Erityisesti tuotantotulosten merkitys tulee esiin porsas- tuotannossa, jossa tuotostaso vaihtelee paljon. Emakkosikaloissa tukien merkitys taloudelliseen tulokseen on vähäisempi kuin lihasikaloissa. Tuotostason lisäksi sikatilan kannattavuuteen vaikuttavat kustannukset. Näitä kustannuksia ovat esimerkiksi kiinteät kustannukset, investointikustannukset ja ruokintakustannukset. (Lohenoja 2010, 26–27.)

EU-jäsenyyden vuoksi Suomen maatalous on ollut suuressa murroksessa ja haasteiden edessä, koska markkinoiden merkitys on noussut myös maataloudessa. Sikataloudessa näihin haasteisiin on vastattu investoimalla rajusti ja toisaalta karsimalla kustannuksia. 2000-luvulla Suomen sikataloutta on koetellut kaksi suurta asiaa, jotka ovat uudet tukiratkaisut ja ruuan raaka-aineiden vaihteleva maailmanmarkkinatilanne. (Pyykkönen 2008, 44–45.)

Sikatalouden tuottavuus on kasvanut huomattavasti. Vuoden 1997 tuotantopanosmäärillä on mahdollista tehdä nykyään noin 60 prosenttia enemmän tuotosta. Tämä johtuu siitä, että työn tuottavuus on parantunut yksikkökojojen kasvun myötä. (Lohenoja 2009, 24.) MTT Taloustutkimuksen kannattavuuskirjanpitotulosten mukaan sikatilojen kannattavuus on ollut yleensä hieman parempi kuin muussa maataloudessa keskimäärin. Kannattavuuskerroin on ollut 2000-luvulla sikatiloilla 0,7 ja maataloudessa vastaavasti 0,54. Sikatilojen liikevaihto on kaksinkertaistunut. (Rantala, Taurainen 2009, 24.)

Viime vuosina sikatilojen kannattavuutta on heikentänyt tuotantokustannusten nousu. Ostorehujen hinnat ovat välillä nousseet ja omalta osaltaan myös lannoitteiden kallistuminen on nostanut oman rehuviljan tuotantokustannuksia. Näiden seikkojen vuoksi sikatilan tärkeitä kannattavuustekijöitä ovat ostojen oikea ajoittaminen ja hintojen vertailu. Tulevaisuudessa suomalaisten sikatilojen keskeisimmät menestystekijöihin ja kilpailukykyyn vaikuttavat tekijät ovat tuotannontehokkuus ja kustannusten hallinta. (Nopanen & Harmoinen 2008, 3.) Sikatilojen väliset erot ovat suuria esimerkiksi porsastuotoksessa, työn määrässä ja ruokinnan kustannustehokkuudessa. Nämä seikat johtavat sikatilojen välisiin kannattavuuseroihin. Vuonna 2007 parhaat suomalaiset porsastuotantosikalat toimivat kilpailukykyisellä tasolla, kun kymmenen parasta tilaa tuotti porsaansa 51 euron kustannuksilla ja saavutti kannattavuuskertoimen 2,01. (Nopanen & Harmoinen 2008, 7)

Sikatilojen tuotantokustannusten alentaminen on erityisen tärkeää, koska tulevaisuudessa niiden tukitasot laskevat ja kaikki toimivat yhteisillä EU-markkinoilla. Porsastuotannossa tuotostaso on tärkeä seikka, koska jokaisella tuotetulla lisäporsaalla on vaikutus tuotantokustannuksiin. Kustannusten karsiminen sikatiloilla on haasteellista, koska etenkin porsastuotannossa kustannusjahti voi nopeasti johtaa tuotostason alenemiseen. Yksi tehokkuuden parantamisen keino on tuotannon laajentaminen. Se ei kuitenkaan ole suora vastaus kilpailukykyyn parantamiseen, koska ennen laajennusta sikatilan tuotannon perusasiat on oltava kunnossa. Tuotannon laajentamisen edut katoavat, jos investoinnin jälkeen tuotanto ei yllä suunnitellulle tehokkuuden tasolle. Onnistunut laajennus tulee ilmi hyvinä tuotostasoina, tehokkaana työnkäyttönä sekä miellyttävänä ympäristönä eläimille sekä työntekijöille. (Nopanen & Harmoinen 2008, 6.)

2000-luvun vaihteessa Suomen sikatalous eli hyvää vaihetta. Porsastuotantosikalan tuotot emakkoa kohti olivat suuremmat kuin kustannukset ja näin ollen katetta kertyi hyvin. Yrittäjän voitolla mitaten taloudellinen tulos oli reilusti positiivinen. Porsastuotantotilojen tuotos romahti vuoden 2002 jälkeen ja hintojen sekä tukien laskun seurauksen emakkokohtaiset tuotot laskivat alimmilleen vuonna 2003. Samaan aikaan tuotannon tehokkuus taantui ja niin muuttuvat kuin kiinteät kustannukset lähtivät nousuun. Vuoden 2003 jälkeen keskivertotilojen kannattavuus on ollut koetuksella. Näiden tilojen mahdollisuudet positiiviseen taloudelliseen tulokseen pilasi suhteessa kustannusten suurempi kasvu kuin emakkoa kohden saatu tulo. Vuosien 2003–2007 välillä keskivertotiloilla ei ole kertynyt yrittäjän voittoa ja tuotantokustannukset ovat olleet tuottoja suuremmat. Alimmilleen sikatalouden kannattavuus meni vuonna 2007 jolloin yrittäjän tappiota kertyi keskimäärin 168€/emakko sekä tuottojen ja kustannusten erotus nousi ylimmilleen. Kun kustannukset ovat korkeammat kuin tuotot, puhutaan hauenleuka ilmiöstä. Tämän kaltainen kehitys on saatava pysähtymään. Tarkasteltaessa näitä lukuja on kuitenkin muistettava, että vaihtelut suomalaisten sikatilojen välillä ovat suuria. Suomessa on kilpailukykyisiä sikatiloja, jotka ovat selvinneet hyvin tuotannon muutospaineissa. (Nopanen & Harmoinen 2008, 17.)

Vuoden 2008 ennusteen mukaan rehukustannukset ovat edelleen korkeat ja muut kustannukset nousevat jatkuvasti. Lisäksi porsastuotantotilojen kannattavuus tulee entisestään heikentymään ja yrittäjän tappion määrä kasvaa. Ennusteen mukaan parhaat tilat pystyvät edelleen tekemään kustannuspaineista huolimatta positiivisen tuloksen. Tässäkin tuotannon tehokkuus on ratkaisevassa asemassa. (Nopanen & Harmoinen 2008, 17.) Vuonna 2008 sianlihan hinta on noussut jonkin verran, mutta välitysporsaasta tuottajalle maksetaan jopa hieman vähemmän kuin vuotta aiemmin (Agronet-Sikatilat tulokset 2008). Sianlihan tuottajahinta olisi saatava nostettua niin korkeaksi, että se kattaisi kustannukset, jotta motivaatio sianlihan tuottamiseen säilyisi (Taipale 2008). Rehukustannusten merkitys on sikataloudessa suuri ja tuotantopanosten hintojen tulisi nousta niiden kanssa samanaikaisesti. Suomessa tuottajahinnat ovat hieman viime vuosina nousseet, mutta niiden nousu ei ole ollut merkittävää. (Pyykkönen 2008, 44–45.)

Tulevaisuudessa suomalaisella sikatilalla on oltava kilpailukyky, joka kestää kiristyvässä kilpailutilanteessa ja epävarmassa toimintaympäristössä. Toimintaympäristön ulkoiset tekijät antavat puitteet yrittäjän päätöksenteolle sekä toiminnalle. Yrittäjä voi itse johtamistaidoillaan vaikuttaa tilan sisäisiin toimintaympäristön tekijöihin. (Nopanen & Harmoinen 2008, 3.)

3.1 Porsastuotannon kannattavuus

Porsastuotannossa kannattavuuteen vaikuttaa eniten rehun hinta (€/RY), ruokinnan tarkkuus ja työnkäyttö yhtä emakkoa kohti. Suuret emakkosikalat ovat kannattavampia kuin pienemmät, koska esimerkiksi 30–50 emakon sikalassa työaikaa emakkoa kohden kuluu enemmän kuin 100 emakon sikalassa. Emakkosikatilojen välisessä kannattavuudessa on eroja kaikissa kokoluokissa ja tilakokoa suurempi kannattavuustekijä on tuotannon tehokkuus. Tärkeimpiä tekijöitä porsastuotannon kannattavuuden kehittämisen kannalta ovat porsaiden kuolleisuuden alentaminen, porsimisprosentin nostaminen ja tehottomuuspäivien alentaminen. Tällä hetkellä kustannusten nousun vuoksi kannattavan porsastuotannon rajana voidaan pitää noin 23 vieroitettua porsasta/emakko/vuosi. Jos kustannusten nousu jatkuu samana ja tuet alentuvat, tehokkuusvaade kasvaa. Hyvä porsastuotantosikalan tavoitetaso on 25 vieroitettua porsasta/emakko/vuosi. (Nopanen & Harmoinen 2008, 13–14.)

Selvimmän emakkopaikan tuottoon vaikuttavat parannukset syntyneiden ja vieroitettujen porsaiden määrässä. Esimerkiksi, jos tilalla siirrytään käyttämään emakkoainesta, joka tuottaa yhden porsaan enemmän porsimista kohti, emakkopaikan tuotto nousee yli 800 euroa. Tuottoarvolla tarkoitetaan emakkopaikkainvestoinnille sen koko kesto-aikana, joka on esimerkiksi 25 vuotta saatavaa taloudellista korvausta. Porsaan hinnan tulisi nousta pysyvästi 2,6 euroa ja lihan hinnan 3,3 senttiä kilolta, jotta saataisiin sama tuottoarvon muutos markkinoilta. Keskivertosikatilalla tämä tarkoittaa tuhansien eurojen lisätuottoa vuodessa. (Niemi 2010, 22–23.)

Eläinaineksen muuttuessa tulee tuotantotapoja myös muuttaa, jotta uudesta eläinaineksesta saataisiin paras mahdollinen tuotto. Porsastuotannossa tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että emakoiden poistoja voi tarkentaa oman eläinaineksen mukaan. Suomalaisilla emakkotiloilla noin neljännes emakoista poistetaan ensimmäisen porsimisen jälkeen. Ensimmäisen porsimiskerran jälkeen poistetut emakot lisäävät huomattavasti tuotantokustannuksia, koska uudistuskustannus jakautuu pienelle porsasmäärälle. Tällöin uudistuskustannus voi olla useita kymmeniä euroja porsasta kohti. Jos ensimmäisen porsimisen jälkeen tapahtuvia poistoja pystyttäisiin vähentämään viisi prosenttiyksikköä, emakkopaikan tuottoarvo nousisi 0,4 euroa porsaalta. Emakoiden aikaisin poistamisesta syntyvä taloudellinen kannustin lisääntyy esimerkiksi sen tuottaman pahnuekoon pienentyessä ja porsaan hinnan noustessa. (Niemi 2010, 22–23.)

Pahnuekoon lisäksi huomiota tulisi kiinnittää emakon tuotoskyvyn säilyttämiseen ensimmäisellä ja sitä myöhemmillä porsimiskerroilla. Tuotostason säilymiseen ja porsaskuolleisuuden vaikuttavat emakon perimän lisäksi sen elinympäristö. Emakon aikaisia poistoja voidaan pitää myös hyvinvointiasiana, koska emakoiden yleisempiä poistosyitä ovat niiden jalkaviat- ja sairaudet sekä tiinehtymisongelmat. Sian jalostuksessa ja hoidossa tulisikin kiinnittää huomiota eläinten hyvinvointiin. (Niemi 2010, 22–23.)

Toinen suuri haaste on porsaskuolleisuuden alentaminen tuotannon eri vaiheissa. Porsaskuolleisuudessa on suuria eroja tilojen välillä. Kuolleena syntyneiden porsaiden määrän vähentyessä yhdellä prosenttiyksiköllä emakkopaikan tuottoarvo nousee 107 euroa. Tämä vastaa 0,3 euron nousua porsaan hinnassa tai vastaavasti 0,4 sentin muutosta kilolta lihan hinnassa. Porsaskuolleisuuden vähentäminen on edullisempaa, mitä myöhemmässä vaiheessa se tapahtuu (kuvio 6). Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi vieroituksen jälkeen kuolleet porsaats ovat aiheuttaneet enemmän kustannuksia tilalle kuin heti syntymän jälkeen kuolleet porsaats. (Niemi 2010, 22–23.)

KUVIO 6. Terveet porsaats vaikuttavat porsastuotantosikalan kannattavuuteen.

Sikapaikan tuottoa lisää myös rehukustannuksissa saatavat säästöt ja rehuhyötysuhteen parantaminen, koska rehut ovat sikatuotannon suurin yksittäinen kustannuserä. Viiden prosentin rehunkulutuksen väheneminen emakolla nostaa emakkopaikan tuottoa noin 200 euroa. Saman lisätuoton saaminen lihan ja porsaiden myynnistä edellyttäisi noin 0,6 euron korotusta porsaan hintaan tai yhdistelmätuotannossa 0,8 sentin korotusta lihan kilohintaan. Porsaiden rehunkulutuksesta saatavat säästöt ovat matalampia, koska porsasrehua kuluu melko vähän verrattaessa emakkojen ruokintaan. (Niemi 2010, 23.)

3.2 Lihasikatalouden kannattavuus

Lihasikalan kannattavuutta arvioitaessa tärkein mittari on katetuoton määrä sikapaikka kohden vuodessa, johon vaikuttaa sikalan kiertonopeus eli kuinka monta lihasika erää menee vuodessa sikalasta läpi. Lihasikalan kiertonopeus taasen riippuu sikapaikkojen tyhjänäoloajasta ja sikojen päiväkasvusta (g/päivä). Tämän perusteella määräytyy, kuinka monta ruokintapäivää lihasika tarvitsee saavuttaakseen noin 80–kilon teuraspainon eli noin 108 kilon elopainon. Lihasikalan kiertonopeus vaikuttaa lisäksi tulokertymään, koska tuet maksetaan teurastettua sikaa kohden. Lihasian päiväkasvuun vaikuttavat eläinainees, eläimen syöntikyky ja ruokinta. Suomalainen sikaeläinainees on hyvä ja ne kasvavat nopeasti. Tämä mahdollistaa yli 1 000 g:n päiväkasvu ja tehokkaan rehunkäytön. Sian kasvunopeuden lisääntyessä kuluu rehua tuotettua lisäkasvukiloa kohden vähemmän. Hyvä rehuhyötysuhde alentaa rehukustannusta, jolla on suuri merkitys sianlihantuotannon katteeseen. Tarkalla ruokinnalla on mahdollista kasvattaa lihasika nopeasti rasvoittamatta sitä liikaa. (Nopanen & Harmonen 2008, 20.)

Lihasikavaiheessa rehuhyötysuhteella on suuri merkitys kannattavuudelle, koska rehua kuluu sikaa kohti enemmän kuin porsastuotantovaiheessa. Lihasian syömän rehumäärän vähentyessä 5 prosenttia lihasikojen kasvatuksesta saatava tuotto nousee n. 2,4 senttiä kilolta. Lihasian rehuhyötysuhde on tiukasti kytköksissä päiväkasvuun. Kun lihasian päiväkasvu nousee, elintoimintojen ylläpitämiseen käytettävä rehun määrä vähenee ja samalla rehuhyötysuhde paranee. Rehuhyötysuhdetta ei voida pitää yksiselitteisesti tuotannon kannattavuuden mittarina, koska rehuhyötysuhteen parantamisesta huolimatta sikapaikan tuotto voi laskea esimerkiksi lihaprosentin heikkenemisen vuoksi. (Niemi 2010, 23.)

Sikojen päiväkasvussa on suuria eroja ja ne voivat erota suuresti jopa saman kasvatuserän sisällä. Sadan gramman lisäys lihasian keskimääräisessä päiväkasvupotentiaalissa vastaa lähes samaa tuottoparannusta kuin porsastuotannossa yhden porsaan lisäys keskimääräisessä pahnuekoossa. Perinnöllisen lihasprosentin noustessa yhdellä prosentilla sikojen kasvatuksesta saatava tuotto puolestaan nousee noin 1,5 senttiä lihakiloa kohden. (Niemi 2010, 23.)

4 TUTKIMUSAINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄ

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, onko harvojen sikatalousalueiden sikatalousyrittäjillä tukimuutosten ja muiden ongelmien vuoksi kiinnostusta jatkaa tuotantomuotoaan vai lopettaako suurin osa tilan pidon viimeistään vuonna 2013. Lisäksi opinnäytetyön tutkimuksella etsitään myös niitä sikatalousyrittäjiä, jotka ovat halukkaita jatkamaan tuotantoaan. Tavoitteena on saada selville jatkavat tilat sekä niiden jatkamisen ehdot, investointien tarve ja mielenkiinto muuttaa tuotannon suuntaa perustamalla esimerkiksi suuria yhteissikaloita tai teurastamoita. Työn toimeksiantajana toimii Karelia Hybrid. Tutkimuksesta saatujen tietojen perusteella toimeksiantaja saa käsityksen oman alueensa sikatalouden tilasta. Tämän lisäksi toimeksiantaja pystyy tekemään yhteistyötä niiden sikatalousyrittäjien kanssa, joilla on mielenkiintoa jatkaa sianlihan tuotantoa myös tulevaisuudessa. Tutkimusongelmaa voidaan selvittää seuraavien kysymysten kautta:

- Onko sikatalousyrittäjillä kiinnostusta jatkaa tuotantomuotoaan tulevaisuudessa?
- Lopettavatko sikatalousyrittäjät tuotantonsa vuoteen 2013 mennessä?
- Mitkä ovat sikatalousyrittäjien jatkamisen ehdot?
- Ovatko sikatalousyrittäjät halukkaita investoimaan?
- Ovatko sikatalousyrittäjät kiinnostuneita yhteistyöstä muiden kanssa?

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä voi olla kvantitatiivinen määrällinen tutkimus tai kvalitatiivinen laadullinen tutkimus. Kvantitatiivinen tutkimus koostuu lähinnä laajasta numeraalisesta tiedosta ja sen tuloksia voidaan havainnollistaa taulukoiden sekä kuvien avulla. Yleensä aineiston hankinnassa käytetään standardoituja kyselylomakkeita, joissa on valmiit vastausvaihtoehdot. Tutkimuksen aineistona voivat olla myös sähköisen kyselyn aineisto, puhelin avusteisen kyselyn aineisto, mittarin antamat tulokset, valmiit tilastot ja laboratoriotulokset. (Heikkilä 2005, 16; Kainulainen 2007.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavan ja tutkijan suhde on etäinen, koska tutkimus keskustelu tapahtuu esimerkiksi kirjeen kautta. Tämän vuoksi tutkija ei pysty tunnistamaan yksittäistä tutkittavaa ja tutkittavan on vaikeaa tunnistaa omat itsensä tutkimustuloksista. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa usein määritellään tutkimusongelma tarkaksi hypoteesiksi. Tutkimuksen aineiston perusteella hypoteesi jää joko voimaan tai se kumotaan. (Kainulainen 2007.)

Kvalitatiivinen tutkimus koostuu pienestä aineistomäärästä, joka pyritään tutkimaan mahdollisimman tarkasti. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto on usein tekstimuotoista. Aineisto voi olla tutkimusta varten kerättyä tai muuhun tarkoitukseen tuotettua kirjallisuutta, kuvallista tai äänimateriaalia. Tyypillisiä kvalitatiivisen tutkimuksen valmiita aineistoja ovat kirjeet, päiväkirjat ja omaelämäkerrat. Tutkimusta varten aineisto kerätään perinteisten lomakehaastattelujen lisäksi avoimilla haastatteluilla, teemahaastatteluilla tai ryhmäkeskusteluilla. Lisäksi haastattelija voi kerätä aineistoa tekemällä havaintoja ja osallistumalla itse tutkimansa yhteisön toimintaan. (Heikkilä 2005, 16–17.)

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmänä on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Tämä johtuu siitä, että kyselytutkimus on suunnitelmallinen ja sen avulla haluttiin kerätä helposti tietoa suureltakin joukolta (Heikkilä 2008, 19). Lisäksi työssäni käytettiin postin ja sähköpostin kautta lähetettävää kyselylomaketta. Lomakkeen kysymykset olivat lähinnä monivalintakysymyksiä, joiden vastausvaihtoehdot on määritetty valmiiksi. Kyselylomakkeen liitettiin myös avoimia kysymyksiä, mutta mielestäni niiden vuoksi tutkimuksesta ei kannata tehdä kvalitatiivista. Kyselylomake lähetettiin postin sekä sähköpostin kautta sikatalousyrittäjille, jolloin tutkijan ja tutkittava suhde pysyi etäisenä.

4.1 Aineiston keruu

Opinnäytetyöhöni keräsin aineistoa lähettämällä kyselylomakkeen sähköisesti sekä postin kautta sikatalousyrittäjille. Kysely valikoitiin koskemaan Suomen harvoja sikatalousalueita. Näiden alueiden sikatalousyrittäjien osoitteet saatiin opinnäytetyön toimeksiantajalta. Kyselylomakkeen lähettäminen toteutettiin kaksi kertaa. Ensimmäisellä kerralla kyselylomake lähetettiin sähköisesti 231 sikatalousyrittäjälle ja postin kautta 131 sikatalousyrittäjälle. Kysely lähetettiin postin kautta vain niille sikatalousyrittäjille, joiden sähköpostiosoitteita ei ollut saatavilla. Muut sikatalousyrittäjät saivat kyselyn ainoastaan sähköisessä muodossa omaan sähköpostiinsa. Sähköinen kysely toteutettiin Savonia-ammattikorkeakoulun Verkkosalkku portaalin kautta. Postin kautta lähetetyn kyselyn mukana toimitettiin valmis vastauskuori, jonka postimaksu oli maksettu. Ensimmäinen kysely lähetettiin sähköisesti ja postin kautta 2.9.2009.

Ensimmäisen sähköisen kyselyn vastaamisaika päättyi 28.9.2009 ja postin kautta lähetetyn kyselyn tuli olla perillä 30.9.2009. Sähköisen kyselyn vastaukset kirjautuivat

Verkkosalkku portaalin, josta sain ne analysoitavaksi itselleni. Postin kautta lähetetyn kyselyn vastaukset saapuivat toimeksiantajan edustajalle Tarja Surakka-Luostariseen, jolta sain kyselyn tulokset 5.11.2009. Postin kautta lähetettyyn kyselyyn vastasi 22 sikatalousyrittäjää, joten postin kautta lähetetyn kyselyn vastausprosentti on 16,8 %. Sähköiseen kyselyyn vastasi 22 sikatalousyrittäjää, joten sähköisen kyselyn vastausprosentti on 9,5 %.

Pienien vastausprosenttien vuoksi sähköinen kysely päätettiin uusiksi. Toisella kerralla sähköinen kyselylomake lähetettiin 209 sikatalousyrittäjälle. Kustannussyistä postin kautta lähetettyä kyselyä ei toteutettu toista kertaa. Toinen sähköinen kysely toteutettiin Savonia-ammattikorkeakoulun Typala-palautejärjestelmällä. Toinen sähköinen kysely aktivoitiin 17.12.2009.

Toisen sähköisen kyselyn vastaamisaika päättyi 31.1.2010. Kyselyn tulokset kirjautuivat Typala-palautejärjestelmä portaalin, josta sain ne analysoitavaksi itselleni. Toiseen sähköiseen kyselyyn vastasi 45 sikatalousyrittäjää, joten toisen kyselyn vastausprosentti on 21,5 %. Kokonaisuudessaan kysely lähetettiin 362 sikatalousyrittäjälle ja vastauksia saatiin 89 sikatalousyrittäjältä. Näin ollen koko kyselyn vastausprosentti on 24,6 %. Vastausprosentti on tyydyttävä, mutta se on kuitenkin riittävä opinnäytteen tutkimuksen aikaansaamiseksi.

Postin kautta lähetetyn kyselyn kysymyksiin vastattiin vaihtelevasti. Jotkut kyselyyn vastanneista olivat jättäneet vastaamatta osaan kysymyksistä. Molempiin sähköisiin kyselyihin oli vastattu aktiivisesti. Kyselyä tehdessäni pyrin laatimaan kyselylomakkeen niin, että siihen olisi mahdollisimman helppo vastata. Kysymykset olivat lähinnä monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Yhteensä kysymyksiä oli 23 kappaletta, joista monivalintakysymyksiä oli 14 kappaletta ja avoimia kysymyksiä 9 kappaletta (liite 2). Monivalintakysymyksissä vastausvaihtoehdot olivat valmiiksi määriteltynä ja avoimiin kysymyksiin vastaaja sai vastata omin sanoin.

Kyselylomakkeen alussa kysyttiin vastaajan yhteystietoja sekä lupaa niiden käyttöön tutkimuksessa tai muussa yhteydessä. Seuraavaksi kysyttiin tilan perustietoja kuten vastaajan ikä, maataloustuotannon päätoimisuus, tukialue, peltopinta-ala ja tuotantomuoto. Tämän jälkeen kysyttiin tarkemmin tuotantomuodosta ja sen jatkosuunnitelmista. Seuraavat kysymykset käsittelivät tuotannon tukiasioita ja investointeja. Kyselyn lopussa tiedusteltiin vastaajan mielipidettä yhdeksään väittämään, jossa vastausvaihtoehtoja oli neljä kappaletta: *täysin erimieltä, jokseenkin erimieltä, jokseenkin*

samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Lisäksi kahdessa avoimessa kysymyksessä vastaaja sai antaa näkemyksensä Suomen sikatalouden tilanteeseen.

Kaikissa kyselyissä saatekirje toimi sen etusivuna (liite 1). Saatekirjeessä pyrittiin selvittämään vastaajalle kyselyn tekijän ja tutkimuksen tausta sekä innostamaan vastaamaan siihen. Saatekirjeen alussa esiteltiin kyselyn tekijä ja hänen taustansa, toimeksiantaja, kyselyn syy sekä luottamuksellisuus. Saatekirjeen toisessa kappaleessa kerrottiin hieman Suomen sikatalouden tilanteesta. Saatekirjeen lopuksi esitettiin syy, jonka vuoksi kyselyyn tulisi vastata ja kerrottiin kyselyyn vastanneiden kesken arvotavasta Holiday Club- hotelliketjun lahjakortista.

4.2 Aineiston analysointi

Kaikkien kyselyiden tulokset siirrettiin ja koottiin ensin Microsoft Office Excel 2003 taulukkolaskentaohjelmaan Internet-portaaleista sekä paperisista vastauslomakkeista. Tämän jälkeen kyselylomakkeen monivalintakysymysten vastaukset siirrettiin SPSS for Windows 16.0 tilasto-ohjelmaan. Avointen kysymysten vastaukset kirjoitettiin tietokoneella Microsoft Office Word 2003-kirjoitusohjelmaan ja niitä ei käsitelty lainkaan tilastointiohjelmalla. Ennen analysointia jatkosuunnitelma luokkia yhdistettiin kolmeksi kategoriaksi, jotka olivat *tuotantoa jatkavat*, *tuotantoa lisäävät ja tuotannon lopettavat tai muuttavat tilat*. Yhdistelyt tehtiin, koska luokkia oli liian monta ja muun muassa varianssianalyysin toteuttaminen oli näin ollen helpompaa.

Ensimmäiseksi tulosten analysoinnissa kaikista monivalintakysymyksistä otettiin frekvenssit ja lähes kaikista lukumäärällisistä tuloksista tehtiin taulukko tai kaavio. Kaavioiksi valittiin ympyräkaavio, koska se on yksinkertainen ja helposti ymmärrettävä kaavio. Kyselyn tuloksista tehtiin myös ristiintaulukointeja esimerkiksi tukialueen vaikutuksesta sikatalouden tuotannon jatkosuunnitelmiin. Myös ristiintaulukointeja selvittämään tehtiin taulukoita. Lisäksi vastaajien ikää ja jatkosuunnitelman riippuvuutta analysoitaessa käytettiin varianssianalyysiä ja normaalijakauman paikkaansa pitävyys tarkistettiin laatikkokuvioista.

Ristiintaulukoimalla selvitetään kahden luokitellun muuttujan välistä yhteyttä ja vaikutusta toisiinsa. Ristiintaulukoinnin muuttujien tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta selvitettiin χ^2 -riippumattomuustestillä (khiin neliö-testi). Nollahypoteesina on, että muuttujien välillä ei ole riippuvuutta. Kuten esimerkiksi tukialueella ei ole merkitystä sikatalouden jatkosuunnitelmiin. Testin merkitsevyystasoksi määritettiin 5 %. Merkit-

sevyystaso kertoo, kuinka suuri riski on, että riippuvuus johtuu sattumasta. Jos testin p-arvo on 0,05 tai suurempi, on vähintään viiden prosentin riski, että riippuvuus johtuu sattumasta. Tällöin nollahypoteesi on paikkaansa pitävä. (Heikkilä 2008, 210–212.)

Varianssianalyysillä testataan keskiarvojen välisiä eroja eli muuttujien arvojen vaihtelua arvioidaan variansseilla, jotka ovat keskihajontojen neliöitä. Varianssianalyysi perustuu ryhmien välisen ja ryhmien sisäisen vaihtelun vertailuun. Nollahypoteesina on, että eri ryhmien väliset keskiarvot ovat samat. Kuten esimerkiksi viljelijän iällä ei ole merkitystä tuotannon jatkosuunnitelmien suhteen. Analyysin merkitsevyystasoksi määritettiin 5 %. Jos analyysin p-arvo on 0,05 tai suurempi, jää nollahypoteesi voimaan. P-arvon ollessa matalampi kuin 0,05 nollahypoteesi hylätään ja keskiarvoissa todetaan olevan tilastollisesti merkittävä ero. (Heikkilä 2008, 224–226.)

4.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimus on luotettava, jos sen avulla saadaan luotettavia vastauksia kyselyssä esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimus on tehtävä rehellisesti, puolueettomasti sekä niin, ettei vastaajille aiheudu tutkimuksesta mitään haittaa. Tutkimuksen luotettavuutta kuvaavat validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetti kuvaa tutkimuksen pätevyyttä ja tarkoittaa karkeasti ottaen systemaattista virheen puuttumista. Tutkimuksen tulee mitata juuri sitä, mitä tutkijalla on ollut tarkoitus selvittää. Jos tutkimukselle ei ole asetettu tavoitteita, voi tutkia helposti tutkia vääriä asioita. Validiutta on hankala tarkastella tutkimuksen jälkeen, joten se on varmistettava etukäteen huolellisella suunnittelulla ja harkitulla tiedonkeruulla. Tutkimuskysymysten tulee mitata oikeita asioita ja niiden tulee kattaa koko tutkimus. Myös edustavan otoksen saaminen ja korkea vastausprosentti edesauttavat tutkimuksen validin toteutumista. Tulosten luotettavuudella eli reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten tarkkuutta, joten tutkimuksen tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia. (Heikkilä 2005, 29–30.)

Tutkimuskyselyn kysymykset harkittiin huolellisesti ja niitä työstettiin yhdessä opin-
näytetyön ohjaajien sekä toimeksiantajan kanssa. Lisäksi toimeksiantaja antoi kommentteja siitä, ymmärsikö hän kysymykset samalla tavoin kuin minä itse. Kyselyn vastausprosenttia pyrittiin nostamaan tekemällä sähköinen sekä postin kautta lähetettävä kysely, jotta tavoitettaisiin mahdollisimman moni sikatalousyrittäjä. Ensimmäisen kyselyn huonon vastausprosentin vuoksi se päätettiin uusiksi sähköisesti.

Kyselyyn vastaaminen ei velvoittanut vastaajaa mihinkään ja siihen vastaaminen oli täysin vapaaehtoista. Vastaaja sai itse päättää, antoiko hän käytettäväksi omat yhteistietonsa vain tutkimuksen lähettäjälle vai myös työn toimeksiantajalle. Kyselyn tulokset käsiteltiin anonyymeinä ja kyselyn vastauksia käsiteltiin niin, etteivät ne missään vaiheessa joutuneet ulkopuolisten henkilöiden nähtäväksi. Lisäksi kyselyn lähettämisen jälkeen sikatilallisten osoitteistot poistettiin tekijän tietokoneelta ja vastauslomakkeet hävitettiin.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Tilan yhteystiedot

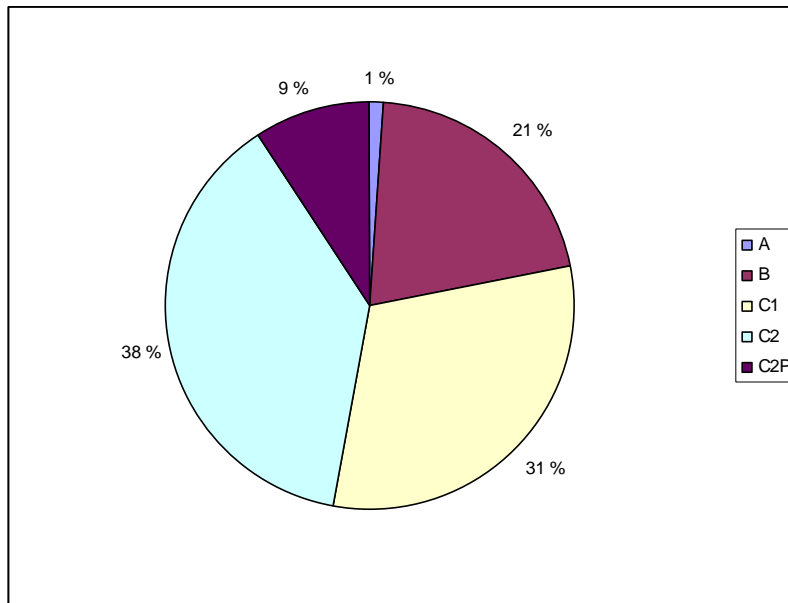
Kyselyn alussa kysyttiin tilan yhteistietoja eli tilan omistajaa, lähiosoitetta, puhelinnumeroa ja mahdollista sähköpostiosoitetta. Kyselyyn vastanneista 89 sikatalousyrittäjästä vain kolme ei antanut lainkaan yhteystietojaan. Lisäksi kyselylomakkeen alussa kysyttiin lupa käyttää vastaajan yhteystietoja vain tutkimuksellisissa tarpeissa ja arvonnassa tai antaa yhteystiedot myös työn toimeksiantajan käyttöön esimerkiksi yhteistyö hankkeiden vuoksi. Kyselyyn vastanneista 81 % luovutti yhteystietonsa vain tutkimuksen tekijälle sekä halusi osallistua matkalahjakortin arvontaan ja 18 % vastanneista antoi luvan luovuttaa yhteystietonsa toimeksiantajalle (n=88).

5.2 Tilan perustiedot

Seuraavassa kyselyn osiossa kysyttiin yrittäjän ja tilan perustietoja. Tässä osiossa tiedusteltiin viljelijän ikää, tuotannon päätoimisuutta, tukialuetta, peltopinta-alan määrää, sikatalouden tuotannon muotoa, eläinmäärää, tuotannon laajuutta ja työllisyyttä.

Kyselyyn saaneista 87 sikatalousyrittäjää vastasi ikää koskevaan kysymykseen. Vastaaajista nuorin oli 27-vuotias ja vanhin 66-vuotias. Vastaaajien keski-ikä oli 48,3 vuotta. Päätoimisia viljelijöitä kysymykseen vastanneista oli lähes 98 % ja 2 % ei harjoittanut maanviljelyä päätoimisesti (n=87). Tähän kysymykseen jätti vastaamatta kokonaan kaksi sikatalousyrittäjää.

Eniten kyselyyn vastattiin C2- tukialueelta, jossa vastausprosentti oli 38 % (n=87) (kuvio 7). Muut kyselyyn vastanneet tilat jakaantuivat tukialueittain seuraavista: C1- tukialue 31 %, B- tukialue 21 %, C2P- tukialue 9 % ja A- tukialue 1 %. Tutkimukseen ei saatu yhtään vastausta C3- ja C4- tukialueilta. Kyselyyn vastanneista 2,2 % jätti vastaamatta tukialuetta koskeneeseen kysymykseen.

KUVIO 7. Tilojen jakautuminen tukialueittain. (n= 87)

Analysoidessa tukialueen vaikutusta viljelijän jatkosuunnitelmiin jaettiin jatkosuunnitelmat kysymykseen vastaajat kolmeen kategoriaan, jotka olivat tuotantoa jatkavat (n=41), tuotantoa lisäävät (n=15) ja tuotannon lopettavat tai muuttavat tilat (n=26). Tukialueen vaikutus tuotannon jatkosuunnitelmiin tulee ilmi taulukosta 3. Kyselyyn vastanneista eniten tuotantoa jatkettiin entisellään C-tukialueilla (50–64,5 %). Tuotantoa lisättiin selvästi eniten B-tukialueella (41,2 %). Eniten tukialueista poikkesi C2P-tukialue, jossa tuotantoa ei lisätty ollenkaan. Tukialueella on merkitystä viljelijän jatkosuunnitelmien suhteen ($p=0,033$).

TAULUKKO 3. Ristiintaulukko tukialueen vaikutuksesta tuotannon jatkosuunnitelmiin.

Tukialue	Jatkaa tuotantoa	Lisää tuotantoa	Lopettaa/muuttaa tuotantoa
A	0	1 (100 %)	0
B	4 (23,5 %)	7 (41,2 %)	6 (35,3 %)
C1	12 (50 %)	3 (12,5 %)	9 (37,5 %)
C2	20 (64,5 %)	4 (12,9 %)	7 (22,6 %)
C2P	5 (62,5 %)	0	3 (37,5 %)

Tuotantomuodot jakaantuivat tasaisesti tukialueittain. Kyselyyn vastanneista B-tukialueella 41,2 % (n=7) oli emakkosikaloita, 23,5 % (n=4) lihasikaloita ja 35,3 % (n=6) yhdistelmäsikaloita. C1-tukialueella vastaukset olivat lähes samankaltaisia kuin B-tukialueella. Vastaavasti C2-tukialueella oli emakkosikaloita 18,8 % (n=6), lihasikaloita 37,5 % (n=12), jalostussikaloita 12,5 %, hybridituotantosikaloita 3,1 % (n=1) ja

yhdistelmäsikaloita 28,1 % (n=9). Poikkeavin tukialue oli C2P-tukialue, jonka vastajista 50 % oli lihasikala ja loppuilla yhdistelmätuotantosikala.

Tukialueen vaikutus kotieläintuen noudattamiseen tulee ilmi taulukosta 4. Kyselyyn vastanneista viljelijöistä A-, B-, C1- ja C2-tukialueilla yli 50 % eivät ole sitoutuneet eläinten hyvinvointitukeen. C2P-tukialueella vastaavasti 75 % kyselyyn vastanneista on sitoutunut eläinten hyvinvointitukeen. Tukialueella ei ole merkitystä eläinten hyvinvointituen sitoutumiseen ($p=0,138$).

TAULUKKO 4. Ristiintaulukko tukialueen vaikutuksesta eläinten hyvinvointituen sitoutumiseen.

Tukialue	On sitoutunut	Ei ole sitoutunut
A	0	1 (100 %)
B	7 (38,9 %)	11 (61,1 %)
C1	7 (26,9 %)	19 (73,1 %)
C2	15 (45,5 %)	18 (54,5 %)
C2P	6 (75 %)	2 (25 %)

Kyselyyn vastanneiden oman peltopinta-alan määrä oli vähimmillään yksi hehtaari ja enimmillään 198 hehtaaria. Keskimäärin kyselyyn vastanneilla viljelijöillä oli omaa peltopinta-alaa lähes 41 hehtaaria. Kyselyyn vastanneista 71 viljelijällä oli vuokrapeltoa. Vähimmillään vuokrapeltoa oli 3 hehtaaria ja enimmillään 120 hehtaaria. Keskimäärin kyselyyn vastanneilla viljelijöillä oli vuokrapeltoa 32,5 hehtaaria.

Kyselyyn vastanneiden sikatalouden tuotantomuodot jakaantuivat taulukon 5 mukaan. Kolme suurinta kyselyyn vastanneiden sikatalouden tuotantomuotoa olivat yhdistelmäsikala (33 %), lihasikala (32 %) ja emakko/porsastuotantosikala (27 %). Vain 5 % oli jalostus- tai siitossikala ja 1 % hybridituotantosikala (n=85).

TAULUKKO 5. Sikatalouden tuotantomuotojen jakautuminen.

Tuotantomuoto	Lukumäärä	%
Emakko/porsastuotantosikala	24	27
Lihasesikala	28	32
Jalostussikala tai siitossikala	4	5
Hybridituotantosikala	1	1
Yhdistelmäsesikala	28	33
Yhteensä	85	100

Analysoitaessa tuotantomuodon ja jatkosuunnitelman riippuvuutta jaettiin jatkosuunnitelmat kysymykseen vastaajat kolmeen kategoriaan, jotka olivat tuotantoa jatkavat, tuotantoa lisäävät ja tuotannon lopettavat tai muuttavat tilat. Tuotantomuodoista eniten tuotantoa jatkettiin entisellään jalostussikaloissa 75 %. Muissa sikatalouden tuotantomuodoissa tuotantoa jatkettiin entisellään seuraavasti: lihasikalat 61,5 %, yhdistelmäsesikalat 50 % ja emakkosikalat 34,8 %. Eniten tuotantoaan muutti tai luopui siitä kokonaan sellaiset sikatalousyrittäjät, joilla oli emakkosikala (47,8 %). Muissa sikatalouden tuotantomuodoissa muutettiin tai lopetettiin tuotanto kokonaan seuraavasti: yhdistelmäsesikalat 30,8 %, jalostussikalat 25 % ja lihasikalat 23,1 %.

Kyselyyn vastanneiden sikatalousyrittäjien tuotantomuoto ei vaikuttanut viiden vuoden sisällä investointien tarpeeseen tiloilla. Emakkosikaloista 15 (71,4 %), lihasikaloista 25 (92,6 %), 4 (100 %), hybridituotantosikaloista 1 (100 %) ja yhdistelmätuotantosikaloista 20 (80 %) vastasi, että tukipäätökset eivät aiheuta lisäinvestointien tarvetta.

Eläinmäärä kysymyksiin vastanneilla 59 sikatalousyrittäjällä oli emakkopaikkoja. Näistä vastaajista pienin emakkopaikkojen määrä oli 16 ja suurin emakkopaikka määrä 610. Keskimäärin tiloilla oli emakkopaikkoja 88 kappaletta. Vastaavasti 79 sikatalousyrittäjällä oli lihasikapaikkoja. Näistä vastaajista pienin lihasikapaikkojen määrä oli 5 ja suurin lihasikapaikkojen määrä 3400. Keskimäärin näillä tiloilla oli lihasikapaikkoja 403 kappaletta. Kyselyyn vastanneiden tuotantotilat olivat käytössä koko

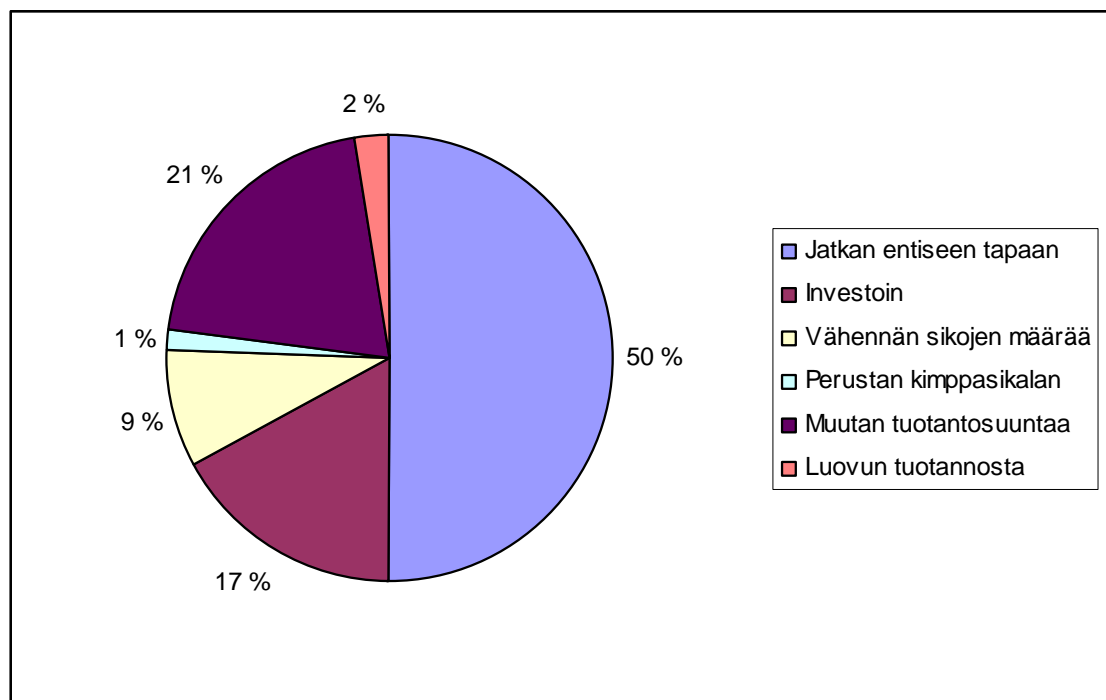
laajuudessaan noin 66 % ja vajavaisessa käytössä 34 %. Kysymykseen jätti vastamatta 4 sikatalousyrittäjää.

Vastanneiden tilat työllistivät keskimäärin 1,8 henkilöä. Vähimmillään tilat työllistivät yhden henkilön ja enimmillään kuusi henkilöä. Tähän kysymykseen vastasi 85 sikatalousyrittäjää.

5.3 Sikatalouden jatkosuunnitelmat ja yhteistyöhalukkuus

Kolmannessa kyselyn osiossa tiedusteltiin vastaajien sikatalouden jatkosuunnitelmia kolmella kysymyksellä ja halukkuutta yhteistyöstä muiden sikatalousyrittäjien kanssa kahdella kysymyksellä.

Viljelijät halusivat jatkaa sikataloutta, koska viiden vuoden jatkosuunnitelma kysymykseen vastattaessa 50 % aikoi jatkaa tuotantoaan entiseen tapaan (kuvio 8). Kun taas 21 % aikoi muuttaa tuotantosuuntaa ja vain 2 % aikoi luopua tuotannosta kokonaan. 17 % kyselyyn vastanneista aikoi investoida, 9 % vähentää sikojen määrää ja 1 % perustaa yhteissikalan. Kysymykseen vastasi 82 kyselyyn osallistunutta ja 7 jätti vastaamatta. Näistä 7 vastaamatta jättäneestä olivat valinneet kohdan muu ja kertoivat jatkoaikkeenä olevan sukupolvenvaihdos.

KUVIO 8. Viljelijöiden sikatalouden jatkosuunnitelmat vuosina 2008–2013. (n=82)

Analysoitaessa iän ja jatkosuunnitelman riippuvuutta jaettiin jatkosuunnitelmat kysymykseen vastaajat kolmeen kategoriaan, jotka olivat tuotantoa jatkavat, tuotantoa lisäävät ja tuotannon lopettavat tai muuttavat tilat. Keski-ikänsä vastaajat jakautuivat seuraavasti; tuotantoa jatkavat viljelijät 46,5 vuotta, tuotantoa lisäävät viljelijät 47,7 vuotta ja tuotannon lopettavat tai muuttavat viljelijät 49,8 vuotta. Iällä ei ole merkitystä viljelijän jatkosuunnitelmien suhteen ($p=0,284$).

Kyselyyn vastanneiden sikatalouden jatkamiseen vaikuttavat seikat jakaantuvat taulukon 6 mukaan. Suurimmat syyt sikatalouden jatkamiseen ovat kotieläintilana säilyminen (38 %) ja yrittäjien oma ammattitaito sekä kiinnostus alaa kohtaan (37 %). Muut jatkamiseen vaikuttavat tekijät jakaantuvat seuraavasti: markkinalliset tekijät 26 %, sikatalouden kannattavuus tilalla 20 %, viljelijän ikä 18 % ja tuotantosuunnan vaihto ei ole mahdollista 9 %. Tähän kysymykseen vastanneista kolme sikatalousyrittäjää vastasi kohtaan muu syy ja nämä syyt olivat velkatilanne, osakkuus yhtiösikalassa ja oma tilateurastamo. Taulukossa 6 olevat luku- ja prosenttimäärät ylittävät täyden määrän, koska kysymyksessä pystyi valitsemaan enemmän kuin yhden vaihtoehdon.

TAULUKKO 6. Sikatalouden jatkamiseen vaikuttavat tekijät.

Jatkamiseen vaikuttavat seikat	Lukumäärä	%
Olen sikatalouden ammattilainen ja ala kiinnostaa	33	37
Sikatalous on taloudellisesti kannattavin vaihtoehto tilallani	18	20
Ikä	16	18
Kotieläintilana säilyminen	34	38
Tuotantosuunnan vaihto ei ole mahdollista	8	9
Markkinalliset tekijät	23	26
Yhteensä	132	148

Kyselyyn vastanneista sikataloudesta luopuvista tiloista noin 30 % ($n=26$) otti kahden vuoden aikana rakennemuutoskorvauksen. Näistä vastanneista 6 % otti rakennemuutoskorvauksen vuonna 2008, 12 % vuonna 2009, 65 % vuonna 2010, 12 % vuonna 2011 ja 6 % vuonna 2030.

Reilu puolet sikatalousyrittäjistä ei ollut kiinnostunut tuotannollisesta yhteistyöstä, koska kysymykseen vastanneista 47 kappaletta (53 %) vastasi kysymykseen kieltävästi. 25 sikatalousyrittäjää (28 %) oli kiinnostunut tuotannollisesta yhteistyöstä ja 17

sikatalousyrittäjää jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Kysymykseen myöntävästi vastanneista 18 % oli kiinnostunut porsastuotantosikalasta, 10 % lihasikalasta ja 6 % siitossikojen kasvatus/karanteenisikalasta. Yksi sikatalousyrittäjä oli kiinnostunut kaikenlaisesta tuotannollisesta yhteistyöstä.

Vastaavasti sikatalousyrittäjät olivat kiinnostuneita taloudellisesta yhteistyöstä, koska kysymykseen vastanneista 47 (53 %) vastasi kysymykseen myöntävästi. Kysymykseen vastanneista 21 % oli kiinnostunut tuotannon yhteismarkkinoinnista ja 46 % tarvikkeiden yhteishankinnoista suurissa erissä. Kaksi sikatalousyrittäjää oli kiinnostuneita taloudellisesta yhteismarkkinoinnista, joka liittyy koneisiin tai yhtiösikalaan. 23 sikatalousyrittäjää ei ollut kiinnostunut taloudellisesta yhteistyöstä ja 19 sikatalousyrittäjää jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

5.4 Tuotannon tuet ja investoinnit

Seuraavassa kyselyn osiossa tiedusteltiin vastaajan sitoutumista tukiin kahdella kysymyksellä ja tilan investointien tarvetta neljällä kysymyksellä.

Kyselyyn vastanneista sikatalousyrittäjistä 40 % oli sitoutunut ja 60 % ei ollut sitoutunut eläinten hyvinvointitukeen. Kaksi sikatalousyrittäjää oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen (n=87). Eläinten hyvinvointitukeen sitoutuneiden sikatalousyrittäjien valitsemat tuen lisäehdot jakaantuvat taulukon 7 mukaan. Vastanneet sikatalousyrittäjät olivat sitoutuneet eläinten hyvinvointituen lisäehdoista sikojen karsinaolosuhteiden parantamiseen 25 %, sikojen sairaskarsinoiden tekemiseen 24 % ja palotorjunta- ja pelastussuunnitelman laatimiseen 22 %. Muihin eläinten hyvinvointituen lisäehtoihin oli sitouduttu seuraavasti: Tiineytettyjen sikojen tila- ja makuupaikkavaatimukset 9 %, emakoiden vapaa porsiminen 8 %, emakoiden ja ensikoiden tiineytys 7 % sekä joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus 5 %.

TAULUKKO 7. Hyvinvointituen lisäehdot.

Hyvinvointituen lisäehto	Lukumäärä	%
Palatorjunta ja pelastussuunnitelma	19	22
Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus	4	5
Emakoiden ja ensikoiden tiineytys	6	7
Tiineytettyjen sikojen tila- ja makuupaikkavaatimukset	8	9
Emakoiden vapaa porsiminen	7	8
Sikojen sairaskarsinat	21	24
Sikojen karsinaolosuhteiden parantaminen	22	25
Yhteensä	87	100

Yli puolet kyselyyn vastanneiden mielestä eläinten hyvinvointituki ei vaadi investointeja, 64 % vastasi kysymykseen kieltävästi. 36 % vastaajista oli sitä mieltä, että tuki vaatii lisäinvestointeja. Tähän kysymykseen jätti vastaamatta 36 sikatalousyrittäjää (n=53). Kyselyyn vastaajat olivat myös sitä mieltä, että tukipäätökset kokonaisuudessaan ei vaadi investointeja, 84 % vastaajista vastasi kysymykseen kieltävästi ja 16 % myöntävästi. Tähän kysymykseen vastasi 81 viljelijää ja 8 jätti kokonaan vastaamatta kysymykseen.

Kysymys vuosittaisten investointien määrästä ja kohteista vuosien välillä 2009–2013 ei herättänyt vastaajissa innostusta. Vuonna 2009 kaksi sikatalousyrittäjää vastasi investointikohteiden olevan ulkona oleva jaloittelutarha, jonka kustannusten arvioitiin olevan 10000–20000 €. Lisäksi yksi vastaajista investoi peruskorjaukseen ja toinen uuteen tuotantorakennukseen 500 000 euroa.

Vuonna 2010 vastaajista kuusi aikoi investoida tuotantoonsa. Investointien kohteet olivat seuraavat; kuivain 50000 €, peruskorjaus 30000 €, sikala 100000 €, sikasuihkut 3000 €, uusi tuotantorakennus 100000 € ja ulkona oleva jaloittelutarha 20000 €. Myös vuonna 2011 kuusi sikatalousyrittäjää aikoi investoida seuraavasti; kaksi vastaajaa ulkona oleva jaloittelutarha 30000 €, porsituskarsinoiden suurentaminen 25000 €, konekatos 40000 €, laajennus 50000–70000 € ja uusi porsastuotantosikala 500000 €.

Vuonna 2012 kaksi sikatalousyrittäjää vastasi investoivansa jaloittelutarhaan 40000 €. Lisäksi samana vuonna kaksi sikatalousyrittäjää aikoi investoida traktorin vaihtoon 50000 € ja joutilaiden pihattoon 50000 €. Vuonna 2013 vain kolme vastaajaa aikoi

investoida tuotantoonsa. Kaksi vastaajista aikoi investoida jaloittelutarhaan 50000 € ja yksi traktorin vaihtoon 50000 €.

Tämän kyselyosion viimeisessä kysymyksessä viljelijöiltä kysyttiin avoimella kysymyksellä muiden investointien tarpeesta ja määrästä. Tähän kysymykseen vastasi 50 sikatalousyrittäjää. Vastaajista 12 sikatalousyrittäjää ei kokenut tarvitsevansa investointeja tilallaan. Investointien määrät jakaantuivat seuraavasti; alle 5000 € kuusi vastaajaa, 10 000-50 000 € 18 vastaajaa, 60 000-80 000 € kolme vastaajaa, 100000-200000 € kahdeksan vastaajaa ja yli 500000 € kolme vastaajaa.

5.5 Vastaajan näkemys Suomen sikataloudesta

Kyselyn viimeisessä osiossa vastaajaa pyydettiin vastaamaan yhdeksään väittämään ja kyselyn lopuksi oli kaksi avointa kysymystä, joissa vastaaja sai antaa oman näkemyksensä muun muassa Suomen sikatalouden tilanteesta.

Yhdeksän väittämän tulokset jakaantuvat taulukon 7 mukaan. Kyselyyn vastanneista sikatalousyrittäjistä yli puolet oli sitä mieltä, että sikatalous ei ole kannattava tuotantosuunta (n=57). Ensimmäiseen väittämään vastanneista 22,5 % oli täysin erimieltä ja 41,6 % jokseenkin erimieltä väittämän kanssa. Vastanneet eivät pitäneet nykyisiä EU-tukipäätöksiä oikeudenmukaisina. Väittämään vastanneista 33,7 % oli täysin erimieltä ja 51,7 % jokseenkin erimieltä väittämän kanssa.

Kolmanteen väittämään vastanneiden sikatalousyrittäjien vastaukset jakaantuivat tasaisesti kaikkiin neljään vastausvaihtoehtoon. Hieman yli puolet vastanneista oli sitä mieltä, että sikataloudessa ei ole mahdollista investoida (n=46). 24,7 % oli täysin erimieltä ja 27 % jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. Reilusti yli puolet neljanteen väittämään vastanneista sikatalousyrittäjistä oli sitä mieltä, että kotimaiseen sikatalouteen kannattaa panostaa. Väittämään vastanneista 44,9 % oli jokseenkin samaa mieltä ja 15,7 % täysin samaa mieltä väittämän kanssa.

Viidenteen väittämään vastanneet sikatalousyrittäjät oli sitä mieltä, että sikatalouden kehitys on huolestuttavaa (n=72). Väittämään vastanneista 34,8 % oli jokseenkin samaa mieltä ja 46,1 % täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Väittämiin vastanneet sikatalousyrittäjät olivat sitä mieltä, että suomalaista sikatalousyrittäjää ei arvosteta, mutta suomalaista sianlihaa arvostetaan. Kuudenteen väittämään sikatalousyrittäjän arvostuksesta vastanneista 15,7 % oli täysin eri mieltä ja 47,2 % jokseenkin eri mieltä

väittämän kanssa. Seitsemänteen väittämään vastanneista 56,2 % oli jokseenkin samaa mieltä ja 12,4 % täysin samaa mieltä väittämän sianlihaa arvostetaan kanssa.

Kahdeksanteen väittämään vastannet sikatalousyrittäjät olivat sitä mieltä, että teurastamot eivät toimi tuottajien edun mukaisesti, koska vastaajista 33,7 % oli täysin eri mieltä ja 43,8 % jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. Viimeiseen väittämään vastanneiden sikatalousyrittäjien mukaan lihan alkuperällä on merkitystä, koska 64 % vastanneista oli täysin eri mieltä väittämän kanssa.

TAULUKKO 7. Väittämien tulokset.

Väittämät	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Sikatalous on kannattava tuotantosuunta	20 (22,5 %)	37 (41,6 %)	24 (27 %)	3 (3,4 %)
Nykyiset EU-tukipäätökset ovat oikeudenmukaisia	30 (33,7 %)	46 (51,7 %)	6 (6,7 %)	2 (2,2 %)
Sikataloudessa on mahdollista investoida	22 (24,7 %)	24 (27 %)	34 (38,2 %)	4 (4,5 %)
Kotimaiseen sikatalouteen kannattaa panostaa	10 (11,2 %)	20 (22,5 %)	40 (44,9 %)	14 (15,7 %)
Sikatalouden kehitys on huolestuttavaa	8 (9 %)	5 (5,6 %)	31 (34,8 %)	41 (46,1 %)
Suomalaista sikatalousyrittäjää arvostetaan	14 (15,7 %)	42 (47,2 %)	25 (28,5 %)	4 (4,5 %)
Suomalaista sianlihaa arvostetaan	7 (7,9 %)	17 (19,1 %)	50 (56,2 %)	11 (12,4 %)
Teurastamot toimivat tuottajien edun mukaisesti	30 (33,7 %)	39 (43,8 %)	12 (13,5 %)	3 (3,4 %)
Liha alkuperällä ei ole merkitystä	57 (64 %)	13 (14,6 %)	13 (14,6 %)	1 (1,1 %)

Ensimmäisessä avoimessa kysymyksessä tiedusteltiin sikatilallisten näkemystä erilaisten toimitahojen tiedotuksen ja sikatilojen ohjeistuksen onnistumisesta vuonna 2009, kun salmonellarehua meni tiloille rehutehtaalta. Tähän kysymykseen vastasi 68 sikatalousyrittäjää. Vastaajista 22 sikatalousyrittäjää oli vastannut toimitahojen toimineen hyvin, 13 kohtuullisesti, 24 huonosti ja viidellä vastaajalla ei ollut omakohtaista kokemusta asiasta. Lisäksi neljässä vastauksessa kerrottiin tarkasti oman tilan saama tiedotus salmonellatapauksesta, mutta vastaaja ei selvästi kertonut mielipidettään toimitahojen toiminnasta. Tämän kysymyksen vastaukset vaihtelivat. Useassa vastauksessa tuli kuitenkin ilmi, että salmonellatapauksen alussa toimitahojen reagoiminen oli hidasta, mutta toiminta parani myöhemmin. Kyselyyn vastanneen viljelijän mukaan: *(Toimitahot) reagoivat ehkä hieman jälkijättöisesti, mutta sen jälkeen toiminta on ollut ripeää.* Vastaajat kokivat ongelmaksi sen, että salmonellatapauksesta ei tiedotettu tarpeeksi, minkä vuoksi viljelijät etsivät itse tietoa muualta. Yksi vastaajista kertoi, että: Liian paljon ehti herätä kysymyksiä tuottajataholle ennen kuin todelliset vastaukset tulivat.

Toisessa avoimessa kysymyksessä viljelijöitä kehoitettiin kertomaan heidän oma näkemyksensä Suomen sikatalouden tilanteesta sekä sikatalouden tukipolitiikasta. Tähän kysymykseen vastasi 58 sikatalousyrittäjää. Vastauksissa otettiin esille erittäin tärkeitä ja ajankohtaisia aiheita, jotka koskettavat Suomen sikataloutta. Suurimmassa osassa vastauksista viljelijöitä huolestutti Suomen sikatalouden nykytilanne ja tulevaisuus. Vastaajia mietitytti Suomen sikataloudessa erityisesti kannattavuus, yksikköko, tuottajahinnan suuruus ja sianlihan ylituotanto. Yksi vastaaja totesi, että: *Sikatilojen lukumäärä vähenee ja yksikköko kasvaa.* Lisäksi vastaajat halusivat suomalaiselle sianlihalle lisää arvostusta. Kyselyyn vastannut sikatalousyrittäjä: *Vain laatu kannattaa. Pitäisi kehittää suomalainen merkkituote, vaikkapa vain omille markkinoille ensin. Olkipossu, purupossu sopisi tämän päivän kuvaan.*

Toisaalta vastauksissa odotettiin Suomen sikatalouden tilanteen paranevan tulevaisuudessa, mutta oltiin vahvasti myös sitä mieltä, että sikatalous on koko ajan pahenevassa kriisissä ja sen tulevaisuus näyttää epävarmalle. Yksi vastaajista toi esille, että: *Jos kannattavuus ei pian korjaannu, Suomesta loppuu sikatalous.* Sikatalousyrittäjät olivat selvästi huolissaan tuotannostaan. Eräs vastaajaa kiteytti Suomen sikatalouden tilanteen seuraavasti: *Sialle lisää neliöitä ja tuottajalle parempi hinta niin ainakin sika ja isäntä tykkää.*

Suomen sikatalouden tukipolitiikassa viljelijöitä mietitytti erityisesti investointituet, Etelä-Suomen 141- ja Pohjois-Suomen 142-tuki. Viljelijät kokivat muun muassa että, investointituella, tuotannon lisäyksellä ja tuottajahinnan laskulla olevan yhteys. Osa vastaajista halusi investointitukien loppuvan kokonaan. Kyselyyn vastannut viljelijä: *Investointitukia ei pitäisi myöntää ollenkaan. Se lisää tuotantoa ja hinta putoaa.* Tukipolitiikkaan toivottiin myös pitkäjänteisyyttä, jotta tuotantoa pystyttäisiin suunnittelemaan pitkällä aikavälillä.

Viljelijät kokivat Etelä- ja Pohjois-Suomen kansalliset tuet epäoikeudenmukaisiksi sikatilallisia kohtaan. Yksi vastaajista toi esille, että: *Sikatalous on yhä pahenevassa kriisissä. Sikatalous ajetaan alas. Tukipolitiikassa 141- ja 142-tuet hidastavat vain alasajoa.* Erityisesti vastaajat olivat huolissaan Itä- ja Pohjois-Suomen tukialueiden tukipolitiikasta. Yksi vastaajista totesi, että: *Tuotanto on valunut liikaa Länsi-Suomeen. Itä- ja Pohjois-Suomessa pitäisi olla korkeampi tukitaso, jotta tuotanto säilyisi edes lähellä nykyistä tilannetta.*

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Harvoja sikatalousalueita koskevaan kyselyyn vastanneet viljelijät olivat melko iäkkäitä, koska viljelijöiden keski-ikä oli 48,3 vuotta. Korkeaan keski-ikään voi vaikuttaa myös suuret ikäluokat. Osa sikatalousyrittäjistä kuuluu suureen ikäluokkaan, jotka ovat syntyneet vuosina 1945–1950. Nämä sikatalousyrittäjät ovat jo lähellä eläkeikää. Tämä kertoo siitä, että harvoilla sikatalousalueilla ei ole paljon nuoria sikatalousyrittäjiä tai iäkkäämmillä viljelijöillä on enemmän mielenkiintoa vastata kyselytutkimuksiin. Kyselyyn vastanneista suurin osa oli päätoimisia viljelijöitä. Kyselytutkimus oli tarkoitettu pääasiassa tuotannossa oleville sikatiloille, eikä tuotantonsa jo lopettaneille tiloille. Tämän vuoksi kyselyyn vastanneet tilat sopivat mainiosti tutkimuksen kohdetiloiksi.

Yhtenä kyselyn tavoitteena oli kartoittaa harvojen sikatalousalueiden eli Itä- ja Pohjois-Suomen sekä Kymenlaakson alueen sikatilat ja muun muassa niiden jatkamisen ehdot. Eniten kyselyyn vastattiin C-tukialueelta sekä lisäksi myös A- ja B-tukialueilta. C-tukialueet kuuluvat Itä-Suomen alueeseen ja A- ja B-tukialueet Kymenlaakson alueeseen. Näin ollen kyselytutkimus on tavoittanut juuri ne viljelijät, joiden sikataloustuotannon tilannetta haluttiin tutkimuksella selvittää. Tutkimukseen ei saatu yhtään vastausta C3- ja C4-tukialueilta, jotka kuuluvat Pohjois-Suomen alueeseen. Pohjois-Suomessa on vain muutama sikatila, jonka vuoksi sen alueen vastausprosentti voi helposti jäädä hyvin pieneksi.

Tukialueella oli odotetusti merkitystä viljelijän jatkosuunnitelmien suhteen. Kyselyyn vastanneista sikatiloista eniten tuotantoa jatkettiin entisellään C-tukialueilla ja tuotantoa lisättiin B-tukialueella. Kyselyn perusteella pohjoisen tuen alueella tilojen tuotantoa jatketaan entisellään tai sikataloustuotanto lopetetaan kokonaan. Eniten tukialueista poikkesi C2P-tukialue, jossa tuotantoa ei lisätty ollenkaan. Pohjoisen tuen alueella sikatalousyrittäjät eivät uskalla lisätä tuotantaan, koska harvojen sikatalousalueiden tulevaisuus ennen vuotta 2013 on heillekin epäselvä. Eteläisen tuen alueella tulevaisuudessa tuotantoa lisätään. Todennäköisesti B-tukialueella tuotannon lisäämiseen vaikuttaa tukipolitiikan lisäksi myös muun muassa hyvät viljelyolosuhteet ja teurastamoiden läheisyys.

Kyselyn perusteella tukialueella ei ollut vaikutusta siihen, ovatko viljelijät sitoutuneet eläinten hyvinvointitukeen. Tukialueesta riippumatta kyselyyn vastanneista viljelijöistä puolet ei ollut sitoutunut eläinten hyvinvointitukeen. Poikkeuksena oli C2P-tukialue, jonka sikatalousyrittäjistä reilusti yli puolet oli sitoutunut eläinten hyvinvointitukeen. Eläinten hyvinvointitukea ei makseta tukialueperusteisesti, minkä vuoksi tuen määrä voi olla sama eri tukialueilla. Eläinten hyvinvointituen tarkoitus on edistää tuotantoeläimen hyvinvointia sekä terveyttä. Lisäksi eläinten hyvinvointitukeen sitoutuminen on vapaaehtoista. Tämän vuoksi kyselyn tulos on ymmärrettävä.

Kolme suurinta kyselyyn vastanneiden sikatalouden tuotantomuotoa olivat yhdistelmäsikala, lihasikala ja emakko/porsastuotantosikala. Vain pienellä osalla sikatalousyrittäjistä oli jalostus- tai siitossikala ja hybridituotantosikala. Porsastuotanto, sianlihantuotanto ja yhdistelmätuotanto ovat koko Suomessa myös kolme yleisintä sikatalouden tuotantosuuntaa. Tämän kyselyn perusteella yleisin sikatalouden tuotantomuoto harvoilla sikatalousalueilla oli yhdistelmätuotanto, kun se koko maassa on porsastuotanto. Tämä voi johtua siitä, että pitkien välimatkojen vuoksi harvojen sikatalousalueiden sikatiloilla on koettu helpommaksi kasvattaa omat porsaats teuraseläimeksi saakka.

Kyselyyn vastanneiden tilojen eläinmäärät olivat melko suuria. Keskimäärin tiloilla oli emakkopaikkoja 88 kappaletta ja lihasikapaikkoja 403 kappaletta. Vuonna 2005 keskikokoisella emakkotilalla oli 72 emakkoa ja lihasikatilalla oli 162 lihasikaa. Vuonna 2007 porsastuotantotilojen keskikoko nousi 83 emakkoon. Kyselyn perusteella tilat ovat näihin lukuihin verrattaessa suurempia kuin keskikokoiset suomalaiset tilat. Tämä johtuu siitä, että sikatilojen määrän vähentyessä on niiden keskikoko kasvanut ja näin ollen pienet tilat ovat lopettaneet sikatalouden harjoittamisen. Jäljellä ovat etenkin harvoilla sikatalous alueilla jääneet suuret yksiköt, jotka ovat kannattavuuden las-
kiessa pysyneet kilpailussa mukana muun muassa suuren yksikkökokonsa vuoksi. Lisäksi lihasikojen määrä on voinut nousta todellisuutta korkeammaksi, koska myös porsastuotantosikaloilla on lihasikapaikkoja.

Tutkimuksen yhtenä keskeisimpänä tavoitteena oli selvittää, onko harvojen sikatalousalueiden sikatalousyrittäjillä tukimuutosten ja muiden muutosten vuoksi kiinnostusta jatkaa tuotantomuotoaan vai lopettaako suurin osa tilan pidon viimeistään vuonna 2013. Kyselyyn vastanneista viljelijöistä 50 % aikoi viiden vuoden sisällä jatkaa tuotantoaan entiseen tapaan. Kun taas 21 % aikoi muuttaa tuotantosuuntaa ja vain 2 % aikoi luopua tuotannosta kokonaan. Oli yllättävää, että kyselyn tulosten mukaan harvojen sikatalousalueiden viljelijät aikovat jatkaa tuotantoaan sikatalouden murroksesta huolimatta. Sikatalousyrittäjät jatkavat tuotantoaan entiseen tapaan, mutta eivät välttämättä lisää sitä ollenkaan. Tämä johtuu siitä, että sikatalouden epäselvä tulevaisuus saa sikatalousyrittäjän odottamaan vuoteen 2013 saakka, jolloin viimeistään tukipäätökset ja olosuhdemuutokset astuvat voimaan. Lopettavien sikatalousyrittäjien motivaatio vastata kyselytutkimuksiin voi olla pieni, koska he eivät pidä välttämättä enää tärkeänä omalla kohdallaan sikatalouden kehittämistä. Tämän vuoksi kyselytutkimukseen ei saatu mukaan sikatalouden lopettavia tiloja. Tulosten mukaan myöskään viljelijän ikä ei vaikuttanut tilan jatkosuunnitelmiin. Tämä johtuu siitä, että kyselyyn ei vastannut moni nuori viljelijä vaan keski-ikä oli lähellä 50 vuotta.

Toinen tutkimuksen keskeinen tavoite oli saada selville jatkavat tilat sekä niiden jatkamisen ehdot. Kyselyn mukaan suurimmat syyt sikatalouden jatkamiseen ovat kotieläintilana säilyminen ja yrittäjien oma ammattitaito sekä kiinnostus alaa kohtaan. Muut jatkamiseen vaikuttavat tekijät olivat markkinalliset tekijät, sikatalouden kannattavuus tilalla, viljelijän ikä ja tuotantosuunnan vaihto ei ole mahdollista. Sikatalousyrittäjät halusivat pitää tilansa kotieläintilana, mutta lähes yhtä suuri osa vastanneista piti omaa ammattitaitoaan ja kiinnostusta alaa kohti tärkeänä jatkamisen syynä. Sikatalousyrittäjät ovat kiinnostuneita omasta tuotantomuodostaan ja haluavat jo oman ammattitaitonsa vuoksi jatkaa sikataloutta. Aikaisemmista oletuksista huolimatta sikatalous oli myös kannattava tuotantosuunta osalla vastanneista tiloista. Oletettavasti näillä tiloilla tuotanto on ollut tehokasta ja kustannukset ovat hallinnassa. Sikataloutta jatkavien tilojen tulisi kehittää tilaansa kannattavaksi ilman maataloustukia. Tällöin sikatalousyrittäjien tulisi entistä enemmän keskittyä muun muassa tuotantokustannushallintaan, tuotannon tehostamiseen ja työmenekkiin.

Kyselyyn vastanneet sikatalousyrittäjät eivät olleet kiinnostuneita tuotannollisesta yhteistyöstä. Oletettavasti osa sikataloustuottajista ei halua kasvattaa tilakokoaan ja näin ollen lisätä sianlihan ylituotantoa Suomessa. Tuotannollisesta yhteistyöstä oli kiinnostunut 28 % sikatalousyrittäjistä. Kysymykseen vastanneista 18 % oli kiinnostunut porsastuotantosikalasta, 10 % lihasikalasta ja 6 % siitossikojen kasvatuksesta/karanteenisikalasta. Kyselyn perusteella myös tässä sikatalouden tuotantomuodot jakaantuivat kolmen yleisimmän tuotantomuodon mukaan. Vastaavasti yli puolet kyselyyn vastanneista sikatalousyrittäjistä oli kiinnostunut taloudellisesta yhteistyöstä. Kysymykseen vastanneista 21 % oli kiinnostunut tuotannon yhteismarkkinoinnista ja 46 % tarvikkeiden yhteismarkkinoinnista erissä. Taloudellisella yhteistyöllä sikatilalliset voivat tuoda esille omaa ammattitaitoaan ja saada kustannussäästöjä. Taloudellisessa yhteistyössä ei ole yhtä suuria riskejä kuin tuotannollisessa yhteistyössä vaan jokainen viljelijä voi jatkaa itsenäisesti oman tilansa harjoittamista. Oletettavasti tämän vuoksi taloudellinen yhteistyö kiinnosti sikatalousyrittäjiä enemmän kuin tuotannollinen yhteistyö. Sikatalousyrittäjien tulisi tulevaisuudessa panostaa taloudelliseen yhteistyöhön, koska esimerkiksi tavarantoimittajia voitaisiin kilpailuttaa keskenään, jolloin suurien tavaraerien hinta- ja edut tulisivat esiin.

Osa sikatalousyrittäjistä oli kiinnostunut panostamaan eläinten hyvinvointiin ja terveyteen sitoutumalla eläinten hyvinvointitukeen. Eniten kysymykseen vastanneista sikatalousyrittäjistä oli sitoutunut eläinten hyvinvointituen lisäehdoista sikojen karsinaolosuhteiden parantamiseen, sikojen sairaskarsinoiden tekemiseen ja palotorjunta- ja pelastussuunnitelman laatimiseen. Nähtävästi kolme suosituinta eläinten hyvinvointituen lisäehtoa ovat helpoimpia toteuttaa käytännössä tiloilla. Esimerkiksi joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus voi olla hankala toteuttaa, koska siat tarvitsevat kunnan aidat, jotta ne pysyvät niissä. Lisäksi viljelijät kokevat karsinaolosuhteiden ja tilan määrän parantamisen sekä paloturvallisuudesta huolehtimisen tärkeäksi omalla tilallaan. Palotorjunta- ja pelastussuunnitelma olisi hyvä löytyä jokaiselta tilalta, koska tuotantoyksiköiden palot ovat yleistyneet. Viljelijöitä ei kuitenkaan voi pakottaa tekemään palotorjunta- ja pelastussuunnitelmaa. Tämän vuoksi on hyvä, että se on liitetty yhteen maataloustuista, jolloin on mahdollista saada tukea suunnitelmien tekemiseen.

Kokonaisuudessaan sikatalousyrittäjät eivät kokeneet eläinten hyvinvointituen tai muiden tukipäätösten vaativan lisäinvestointeja viiden vuoden sisällä sikataloudessa. Investointikohteista esiin nousivat muun muassa jaloittelutarhat, sikaloiden peruskorjaukset ja uudet tuotantorakennukset. Investointien tarpeet ovat oleellisia, koska esimerkiksi uudet olosuhdevaatimukset ennen 2003 rakennetuissa sikaloissa astuvat voimaan vuonna 2013. Tätä ennen sikatalousyrittäjien on muutettava tuotantorakennustaan niin, että se täyttää kaikki tarvittavat vaatimukset. oletettavasti sikatalousyrittäjät ole kiinnostuneita investoimaan, koska tuotannon jatkuminen tilalla voi olla epäselvää. Lisäksi investointeihin ei harvoilla sikatalousalueilla ole tarjolla investointitukea.

Sikatalousyrittäjille esitettyjen väittämien ja avointen kysymysten kautta tuli selvästi esille, että sikatalousyrittäjät ovat todella huolissaan Suomen sikatalouden tilanteesta ja tulevaisuudesta. Sikatalousyrittäjien mukaan Suomen sikatalouden kehitys on huolestuttava ja sikatalousyrittäjiä ei arvosteta tarpeeksi. Toisaalta sikatalouteen haluttiin panostaa, mutta sen todettiin myös olevan kannattamaton tuotantosuunta. Suomen sikatalouden tukipolitiikasta viljelijät olivat myös huolissaan. Tukipäätöksillä on suuri merkitys Suomen sikataloudelle, koska osalla tiloista tukien vähentyessä myös niiden kannattavuus pienenee. Suomen tukipolitiikka tulisikin viedä eteenpäin, jotta sikatilallisille koskevat tuet tulisivat koko Suomessa kaikille tasapuolisiksi.

7 PÄÄTÄNTÖ

Tässä opinnäytetyössä olen perehtynyt sikatalouden tilanteeseen Suomessa, sikataloutta ohjaaviin säädöksiin ja tukiin sekä sikatalouden kannattavuuteen Suomessa. Viitekehuksesta saatujen tietojen perusteella tehtiin kyselytutkimus harvojen sikatalousalueiden sikatalousyrittäjille. Opinnäytetyöni aihe on hyvin ajankohtainen, koska sikatalous on Suomessa murroksessa. Opinnäytetyöprosessin aikana tiedot esimerkiksi maataloustuista muuttuivat, joka aiheutti osaltaan hankaluuksia työn viitekehysten kirjoittamisessa. Aikaisemmin työhön kirjoitettu teksti saattoi olla myöhemmin vanhaa tietoa, jonka vuoksi viitekehystä jouduttiin kirjoittamaan uudestaan. Lisäksi viitekehysten kirjoittamista hankaloitti osaltaan painettujen lähteiden huono saatavuus. Mielestäni teoriaosuuden selvittäminen sujui kokonaisuudessaan hyvin ja sain kirjoitettua hyvän viitekehysten työlleni. Käyttämäni lähteet olivat ammattilaisten kirjoittamia ja näin ollen luotettavia. Raportin valokuvat, kuviot ja taulukot ovat kaikki minun tekemiäni lukuun ottamatta liitteessä 1 olevia Savonia-ammattikorkeakoulun ja toimeksiantajan Karelia Hybridin logoja.

Kyselyyn vastasi huomattavan pieni osa sikatalousyrittäjistä, koska kyselyn vastausprosentti oli 24,6 %. Vastausprosentti oli tyydyttävä, mutta se oli kuitenkin riittävä opinnäytetyön tutkimuksen aikaansaamiseksi. Pieni vastausprosentti voi johtua osaltaan siitä, että itse yrittäjilläkään ei ole tietoa tulevaisuudesta tai mielenkiintoa keskittyä tutkimuksiin. Tutkimus olisi antanut paljon luotettavammat tulokset, jos vastausprosentti olisi ollut korkeampi. Kyselyn lähettämisen alussa sikatalousyrittäjät olivat kiinnostuneita tutkimuksestani, mutta loppujen lopuksi rohkeita vastaajia oli vähän. Kysely kuitenkin uusittiin, jotta vastauksia saataisiin enemmän, mutta siitä huolimatta vastausprosentti jäi matalaksi.

Tutkimuksen tekeminen määrällisenä tutkimuksena ja sähköisellä sekä postin kautta lähetettävällä kyselylomakkeella oli minulle täysin uutta. Kyselyn jälkeen huomasi tekemässäni kyselylomakkeessa pieniä epäkohtia, jotka korjaamalla siitä olisi saatu selkeämpi ja näin ollen myös helpompi käsitellä. Kyselylomakkeen työstämiseen olisi tullut käyttää vielä lisää aikaa ja tutkimuksen luotettavuutta olisi saatu vieläkin parannettu testaamalla kysely ennen varsinaista lähettämistä oikealla sikatalousyrittäjistä koostuneella joukolla.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli saada selville harvoilla sikatalousalueilla jatkavat tilat sekä niiden jatkamisen ehdot, investointien tarve ja mielenkiinto muuttaa tuotannon suuntaa perustamalla esimerkiksi suuria yhteissikaloita tai teurastamoita. Työni tavoitteet täyttyivät, koska sain vastaukset oikeilta alueilta, kyselyn perusteella selvisi jatkavat tilat ja jatkamisen ehdot. Työn alussa minulla oli käsitys, että suuri osa harvojen sikatalousalueiden tiloista muuttaa tuotantosuuntaansa tai lopettaa sen kokonaan viimeistään vuonna 2013. Tämän vuoksi minulla oli pelko, ettei kyselyyn vastata ollenkaan. Käsitykseni sikatalouden tilanteesta harvoilla sikatalousalueilla osoittautui turhaksi, koska suurin osa sikatalousyrittäjistä jatkoi tuotantoaan entiseen tapaan. Tämän lisäksi toimeksiantaja sai käsityksen oman alueensa sikatalouden tilasta ja tutkimuksessa selvisi ne sikataloutta jatkavat tilat, jotka ovat kiinnostuneita myös yhteistyöstä muiden sikatalousyrittäjien kanssa.

Harvojen sikatalousalueiden tulevaisuus näyttää odotettua paremmalta. Tulevaisuudessa sikatalouden tilanteen parantamiseen entisestään tulisi panostaa. Myös harvojen sikatalousalueiden sikatalousyrittäjien tulisi kehittää keskinäistä yhteistyötään ja olla yhteydessä muiden sikatalousyrittäjien kanssa. Lisäksi sikatalousyrittäjien pitäisi tuoda oma osaamisensa, ammattitaitonsa sekä suomalaiset tuotteet paremmin esille. Yksi keino parantaa harvojen sikatalousalueiden julkisuuskuvaa olisi markkinoida oman alueen maataloustuotteita esimerkiksi eläinten hyvinvointiin liittyvillä seikoilla. Sikataloustuotteiden markkinoinnissa olisi hyvä ottaa mallia maitotuotteiden markkinoinnista, jossa painotetaan tuotteiden alkuperää sekä puhtautta.

Olen tyytyväinen tuotokseeni. Sikatalousaiheinen työ oli minulle tärkeä, koska olen kiinnostunut sikataloudesta ja halusin työni avulla tuoda omalta osaltani esiin sikatalouden tilannetta Suomessa. Mielestäni sikataloutta ei arvosteta tarpeeksi ja se tarvitsee kaiken positiivisen huomion. Lisäksi tällaisia tutkimuksia on tehty vähän. Toivottavasti opinnäytetyöni kautta erityisesti Itä-Suomen sikatalous saisi lisähuomiota.

LÄHTEET

- Antinluoma-Anttila, E. 2009. Vuosi 2009 tuo muutoksia sikatukiin. Sika 01/2009. Faban jäsenjulkaisu. 38–40.
- Brännäs, K. 2006. Olosuhdevaatimukset jakavat mielipiteitä. Sika 1/06. Faban jäsenjulkaisu. 38–41.
- Christiansen, J. 2007. The Basics of Pig Production. 2 painos. Odder: Zeuner Grafisk as.
- Heikkilä, T. 2005. Tilastollinen tutkimus. 6 painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. 7. uudistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hemmilä, T. 1995. EU-jäsenyyden vaikutus Suomen sikatalouteen. raportteja ja artikkeleita nro.143. Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Kainulainen, P. 2007. Tilastotieteen ja tietotekniikan lehtori: Savonia-ammattikorkeakoulu. Oppimateriaali.
- Lampinen, A. 2010. Sianlihan tuotanto laski. Sika 2/10. Faban jäsenjulkaisu. 7
- Lehtonen, H., Pyykkönen, P. 2005. Maatalouden rakennekehitysnäkymät 2013. MTT:n selvityksiä 100. Helsinki: MTT Taloustutkimus.
- Lohenoja, S. 2007. Eläinsuojelusäädöksiä meillä ja muualla. Sika 5/07. Faban jäsenjulkaisu. 16–17.
- Lohenoja, S. 2007. Uusi tuki sikatiloille. Sika 4/07. Faban jäsenjulkaisu. 32–33.
- Lohenoja, S. 2009. Riskien kasvaessa johtaminen korostuu. Sika 4/09. Faban jäsenjulkaisu. 24–25.

Lohenoja, S. 2010. Seurannalla tulosta sikalaan. Sika 1/10. Faban jäsenjulkaisu. 26–27.

Niemi, J. 2010. Lisää tuottoa oikealla eläinaineksella. Sika 2/10. Faban jäsenjulkaisu. 22–23.

Nopanen, A. & Harmoinen, T. 2008. Sikatilan käsikirja 2008. ProAgria Maaseutukustusten Liiton julkaisuja nro 1058. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

Pyykkönen, P. & Yrjölä, T. 2008. Sikatalous haasteiden edessä. Sika 2/08. Faban jäsenjulkaisu. 44–45.

Rantala, O. & Tauriainen, J. 2009. Kasvulla parempaa kannattavuutta. Sika 5/09. Faban jäsenjulkaisu. 24–25.

Rauhala, R. 2005. Sikatalouden murros. Sika 2/2005. Faban jäsenjulkaisu. 38–39.

Siljander-Rasi, H., Nopanen, A. & Helin, J. 2006. Sian ruokinta ja hoito. ProAgria Maaseutuliiton julkaisu nro 1024, ISS 0789–9661, Tieto tuottamaan 114. Jyväskylä: Gummerus.

Taipale, T. 2008. Sikatalouden kannattavuus vuonna 2008. Maaseudun Tulevaisuus 15.10.2008.

Tauriainen, J. 2009. Sikatilojen maksuvalmius keskivertoja parempi. Sika 4/09. Faban jäsenjulkaisu. 30–31.

Tavoitteena terve ja hyvinvoiva sika. 2004. Elintarvike- ja terveysosaston julkaisuja 2/2003. Maa- ja metsätalousministeriö. Vammalan kirjapaino Oy.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Agronet- Sikatilan tulokset. 2008. [Viitattu 4.11.2008] Saatavissa:
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/agronet/Sika/Sikatilan%20tulokset>

Eläinsuojeluasetus. (N:o 396/1996). Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 28.3.2008]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1996/19960396>

Eläinsuojelulaki. (N:o 247/1996) Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 28.3.2008]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960247>

Eläinten hyvinvoinnin tuen sitoutumisehdot 2008. 2008 Mavi.

Faba Jalostus, sianjalostus. 2008. [Viitattu 28.3.2008]. Saatavissa:
<http://www.faba.fi/jalostus/siat/>

Faba Jalostus, yritys. 2008. [Viitattu 20.3.2008]. Saatavissa:
<http://www.faba.fi/yritys/index.asp>

Finfood, perustietoja siasta. 2008. [Viitattu 20.10.2008]. Saatavissa:
<http://www.finfood.fi/finfood/ffom.nsf/0/EEFE922DF04B2752C22564F40038C231?opendocument&lng=Suomi&sh=Kaikille&cat1=Ylli&cat2=Maatila&cat3=Kotiel%E4imet&cat4=Sika&cat5=Perustietoja%20siasta>

Finfood, sianrodut ja jalostus. 2008. [Viitattu 28.3.2008]. Saatavissa:
<http://www.finfood.fi/finfood/ffom.nsf/0/1841524E9A7137AAC22565F4003FA6C5?opendocument&ryhma=2>

Karelia Hybrid. 2008. [Viitattu 20.3.2008]. Saatavissa: <http://www.kareliahybrid.fi/>

Maa- ja metsätalousministeriön asetus tuettavaa rakentamista koskevista sikaloiden rakennusteknisistä ja toiminnallisista vaatimuksista. (N:o 848/2005) Lainsäädäntö. [Viitattu 28.3.2008]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/pdf/normit/23896-05042fi.pdf>

Maaseutu, eläintenhyvinvointi. 2008. [Viitattu 4.4.2008]. Saatavissa:
<http://www.maaseutu.fi/fi/index/viljelijä/toimivamaatila/elaintenhyvinvointi.html>

Maatilan Pellervo. 2008. [Viitattu 28.3.2008]. Saatavissa:
http://www.pellervo.fi/maatila/mp12_07/141tuet.htm

Mavi-Eläinten hyvinvoinnin tuki. 2010. [Viitattu 25.4.2010]. Saatavissa:
<http://www.mavi.fi/fi/index/viljelijätuet/elaintenhyvinvoinnintuki.html>

Mavi-EU:n rahoittamat tuet. 2009. [Viitattu 24.4.2010]. Saatavissa:
<http://www.mavi.fi/fi/index/eutuet/eutukitietoa.html>

MMM-090405_tuki. 2009. [Viitattu 24.4.2010]. Saatavissa:
http://www.mmm.fi/fi/index/ministerio/tiedotteet/p_735.html

MMM-Kansalliset tuet. 2010. [Viitattu 24.4.2010]. Saatavissa:
<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maatalous/tuet/merkitys/kansallisettuet.html>

MMM-Maataloustukien merkitys. 2010. [Viitattu 24.4.2010]. Saatavissa:
<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maatalous/tuet/merkitys.html>

MMM-Tuet. 2010. [Viitattu 24.4.2010]. Saatavissa:
<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maatalous/tuet.html>

MMM-Viljelijätuet. 2009. [Viitattu 24.4.2010]. Saatavissa:
<http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maatalous/tuet/viljelijätuet.html>

MTK-Maatalous: Sikatilat. 2009. [Viitattu 4.4.2009]. Saatavissa:
http://www.mtk.fi/maatalous/maanviljelijät/tietoa_maatiloista/sikatilat/fi_FI/sikatilat_etusivu/

Sikojen pidolle asetettavat eläinsuojeluvaatimukset. Maa- ja metsätalousministeriön päätös. (N:o 14/EEO/2002) Lainsäädäntö. [Viitattu 28.3.2008]. Saatavissa:
<http://wwwb.mmm.fi/el/laki/f/f19.pdf>

Sikojen suojelun vähimmäisvaatimukset. Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivi. (N:o 91/630/ETY). Lainsäädäntö. [Viitattu 28.3.2008]. Saatavissa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991L0630:FI:NOT>

Liite 1

Arvoisa maatalousyrittäjä

Nimeni on Venla Mönkkönen ja opiskelen Savonia-ammattikorkeakoulussa Iisalmessa AMK-agrologiksi neljättä vuotta. Opintoihini kuuluu 15 opintopisteen laajuinen opinnäytetyö, jonka aiheena on Itä- ja Pohjois- Suomen sekä Kymenlaakson sikatalouden tulevaisuuden kartoittaminen. Yhteistyökumppanina opinnäytetyössäni on Savonia-ammattikorkeakoulun lisäksi siitossikojen markkinointiosuuskunta Karelia Hybrid, joka on saanut rahoitusta tutkimuksen tekemiseen Itä- ja Keski-Suomen koesikalayhdistykseltä. Ohessa saatte kyselylomakkeen, jossa tiedustellaan teidän näkemystänne sikatalouden tulevaisuudesta sekä oman tilanne tulevaisuuden suunnitelmista. Lisäksi haluamme kartoittaa mahdollisia uusia yhteistyöhankkeita. Teillä on kuitenkin mahdollisuus täyttää lomake täysin anonyyminä. Kyselyn vastaukset käsitellään luottamuksellisesti!

Suomen sikatalous on viime aikoina ollut median pyörityksessä ja tulevaisuudessa sikatalouden haasteet näyttävät entistä suuremmilta. Sikatilojen määrä on lähivuosina vähentynyt ja tuotanto on keskittynyt yhä suurempiin tilakokoihin. Oman haasteen sikataloudelle antavat uudet tukipäätökset ja etenkin sika- ja siipikarjatalouden kansalliset tuet. Etelä-Suomen A- ja B-tukialueilla 141-ratkaisun mukaan sika- ja siipikarjatalouden tuet irrotetaan kokonaan tuotannosta vuoteen 2013 mennessä. Käytännössä osa tuista maksetaan tulevaisuudessa hehtaariperusteisena ja osa tilatuen tapaisena tukena. Lisäksi vuoteen 2013 mennessä 141-tuen määrää lasketaan kolmasosaan sen nykyisestä tasosta. Vuoden 2008 joulukuussa saatiin aikaan myös pohjoisen tuen 142- ratkaisu. Pohjoisemman Suomen C-tukialueilla sika- ja siipikarjatalouden tuki määräytyy tulevaisuudessa tuotannosta irrotettuna ja lähtökohtaisesti se myönnetään samoin perustein kuin A- ja B- tukialueilla.

Kyselytutkimus on hyvin tärkeä osa opinnäytetyötäni ja lisäksi tutkimuksen tarkoituksena on vaikuttamaan laajemmin Suomen sikatalouteen. Tämän vuoksi toivon, että te vastaatte kyselyyn. Kyselyn vastaukset tulisi lähettää viimeistään **30.9.2009**. Kaikkien yhteistietonsa jättäneiden kesken arvotaan Holiday Club- hotelliketjun lahjakortti.

Kiitos etukäteen vastauksistanne!

Yhteistyöterveisin:

Venla Mönkkönen

Sähköposti: venla.monkkonen@student.savonia.fi

GSM: 044-3793185

Liite 2

1. Tilan yhteystiedot:

Tilan omistajat: _____

Lähiosoite: _____

Postinumero- ja toimipaikka: _____

Puhelinnumero: _____

Mahdollinen sähköpostiosoite: _____

☐ Olen kiinnostunut erilaisista yhteistyöhankkeista ja yhteystietojani saa käyttää mahdollisia jatkohankkeita suunniteltaessa.

☐ Luovutan yhteystietoni tutkimuksen tekijälle vain palkinnon arvontaa varten ja vastaukseni tullaan käsittelemään tilastollisesti nimettömänä.

2. Yrittäjän tiedot

Vastaajan ikä: _____

Olen päätoiminen viljelijä: Kyllä ☐ En ☐

3. Muut tiedot:

Tukialue A ☐ B ☐ C1 ☐ C2 ☐ C2P ☐ C3 ☐ C4 ☐

Peltopinta-ala: Omaa peltoa: _____

Vuokrapeltoa: _____

4. Mikä on teidän tilanne sikatalouden tuotantomuoto?

Huom. jos te olette osakkaana kimppasikalassa, annetaan yhtymäsikalasta vain yksi vastaus oikeiden tulosten saamiseksi.

Emakko/porsastuotantosikala ☐

Lihasesikala ☐

Jalostussikala tai siitossikala ☐

Hybridituotantosikala ☐

Yhdistelmäsesikala ☐

Satelliittisesikala ☐

Keskusyksikkö ☐

Muu sikala. Mikä? _____

5. Mikä on tilanne sikalan koko tai eläinmäärä?

Emakkopaikat: _____

Lihasia/siitossikapaikat: _____

6. Onko tuotantotilanne käytössä koko laajuudessaan?Kyllä ☐Ei ☐**7. Tilan sikatalous työllistää _____ henkeä.****Huom. kirjoita myös osa-aikaiset työntekijät.****8. Minkälaiset sikatalouden jatkosuunnitelmat teillä on tilallanne viiden vuoden sisällä (2009–2013)?**Jatkan entiseen tapaan ☐Investoin ☐Vähennän sikojen määrää ☐Suunnittelen kimppasikalaa ☐Luovun sikataloudesta ☐Luovun maataloustuotannosta ☐

Muu. Mikä? _____

9. Jos vastasitte edelliseen kohtaan luopuvanne sikataloudesta, siirtykää kohtaan 12.

Jos jatkatte tuotantoa, mitkä seikat siihen vaikuttavat?

Olen sikatalouden ammattilainen ja ala kiinnostaa ☐

Sikatalous on taloudellisesti kannattavin vaihtoehto tilallani ☐

Ikä ☐

Kotieläintilana säilyminen ☐

Tuotantosuunnan vaihto ei ole mahdollista ☐

Oletan markkinatilanteen paranevan tulevaisuudessa ☐

Muu. Mikä? _____

10. Oletteko kiinnostunut tuotannollisesta yhteistyöstä (kimppasikala)?

Kyllä ☐ Porsastuotantosikala ☐

Lihaseikala ☐

Siitossikojen kasvatus/karanteenisikala ☐

Muu. Mikä? _____

En ☐

11. Oletteko kiinnostunut taloudellisesta yhteistyöstä?

Kyllä ☐ Tuotannon yhteismarkkinointi ☐

Tarvikkeiden yhteishankinnat suurissa erissä ☐

Muu. Mikä? _____

En ☐

12. Jos päätätte luopua tuotannosta, otatteko kahden vuoden rakennemuutoskorvauksen?Kyllä ☐

Vuonna: _____

En ☐**13. Oletteko sitoutunut eläinten hyvinvointi tukeen?**Kyllä ☐En ☐

14. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen myöntävästi, vastatkaa seuraavan kohtaan.

Muussa tapauksessa siirtykää kohtaan 16.

Mihin seuraavista lisäehdoista te olette sitoutuneet 1.5.2008–30.4.2013 välisenä aikana tai aiotte sitoutua myöhemmin?

Palotorjunta ja pelastussuunnitelma

☐

Joutilaiden emakoiden ja ensikoiden laidunnus

☐

Emakoiden ja ensikoiden tiineytys

☐

Tiineytettyjen sikojen tila- ja makuupaikkavaatimukset

☐

Emakoiden vapaa porsiminen

☐

Sikojen sairaskarsinat

☐

Sikojen karsinaolosuhteiden parantaminen

☐

15. Vaativatko edellä mainitut tukiehdot lisäinvestointeja teidän tilallanne?

Kyllä

☐

Ei

☐

19. Vastaa seuraaviin väittämiin.

	Täysin erimieltä	Jokseenkin erimieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Sikatalous on kannattava tuotantosuunta	☐	☐	☐	☐
Nykyiset EU-tukipäätökset ovat oikeudenmukaisia	☐	☐	☐	☐
Sikataloudessa on mahdollista investoida	☐	☐	☐	☐
Kotimaiseen sikatalouteen kannattaa panostaa	☐	☐	☐	☐
Sikatalouden kehitys on huolestuttavaa	☐	☐	☐	☐
Suomalaista sikayrittäjää arvostetaan	☐	☐	☐	☐
Suomalaista sianlihaa arvostetaan	☐	☐	☐	☐
Teurastamot toimivat tuottajien etujen mukaisesti	☐	☐	☐	☐
Liha alkuperällä ei ole merkitystä	☐	☐	☐	☐

20. Millä tavoin teidän mielestänne Evira, ETT, teurastamot ja rehuteollisuus ovat onnistuneet salmonella tapauksen tiedotuksessa ja sikatilojen ohjeistuksessa?

21. Teidän oma näkemyksenne Suomen sikatalouden tilanteesta ja mielipiteenne sikatalouden tukipolitiikasta?

[illegible]

Kiitos vastauksistanne!